

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

ධම්මවිචය

පටුන

1. හෙතුපච්චයෝ.....	1
2. ආරම්මණපච්චයෝ.....	3
3. අධිපතිපච්චයෝ	4
4. අනන්තරපච්චයෝ	7
5. සමනන්තරපච්චයෝ	9
6. සහජාතපච්චයෝ.....	11
7. අඤ්ඤාමඤ්ඤාපච්චයෝ.....	11
8. නිස්සයපච්චයෝ	12
9. උපනිස්සයපච්චයෝ	14
10. පුරෙජාතපච්චයෝ.....	17
11. පච්ඡාජාතපච්චයෝ.....	18
12. ආසෙවනපච්චයෝ	19
13. කම්මපච්චයෝ.....	20
14. විපාකපච්චයෝ	22
15. ආහාරපච්චයෝ.....	23
16. ඉන්ද්‍රියපච්චයෝ	24
17. ඤානපච්චයෝ.....	26
18. මග්ගපච්චයෝ	27
19. සම්පයුක්තපච්චයෝ	27
20. විජ්ජයුක්තපච්චයෝ.....	28
21. අත්ථිපච්චයෝ.....	29
22. නත්ථිපච්චයෝ.....	29
23. විගතපච්චයෝ.....	29
24. අවිගතපච්චයෝ	29
පච්චයසභාගො.....	29

පටිඨානුද්දෙස දීපනිපාඨ

පච්චයසංඛ්‍යානාමයා	31
පඤ්චවිඤ්ඤාණසු පච්චයසංඛ්‍යානාමයා	31
අහෙතුක චිත්තූප්පාදෙසු පච්චයසංඛ්‍යානාමයා	33
අකුසලචිත්තූප්පාදෙසු පච්චයසංඛ්‍යානාමයා.....	34
චිත්තූප්පාදෙසු පච්චයසංඛ්‍යානාමයා.....	35
රූපකලාපෙසු පච්චයසංඛ්‍යානාමයා	37

“ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුඡපට්ඨිතා.”

(මහා සුඤ්ඤාන සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤාන වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - හික්බු ධම්මචිහාරි

(ජවය සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

1. හෙතුපච්චයො

කතමො හෙතුපච්චයො. ලොභො හෙතුපච්චයො. දොසො, මොහො, අලොභො, අදොසො, අමොහො හෙතු පච්චයො.

කතමෙ ධම්මා හෙතුපච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නා. ලොභ සහජාතා චිත්තචේතසිකා ධම්මා ච රූපකලාපාධම්මා ච දොසසහ ජාතා මොහසහජාතා අලොභසහජාතා අදොසසහ ජාතා අමොහසහජාතා චිත්තචේතසිකා ධම්මා ච රූපකලාපා ධම්මා ච හෙතුපච්චයතො උප්පන්නා හෙතුපච්චයුප්පන්නා ධම්මා.

සහජාතරූපකලාපා නාම සහෙතුකපටිසන්ධික්ඛණේ කම්මජරූපානි ච පචත්තිකාලෙ සහෙතුකචිත්තජරූපානි ච. තත්ථ පටිසන්ධික්ඛණො නාම පටිසන්ධිචිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණො. පචත්තිකාලො නාම පටිසන්ධිචිත්තස්ස ධීතික්ඛණතො පටියාය යාව චුතිකාලං චුච්චති.

කෙනට්ඨෙත හෙතු, කෙනට්ඨෙත පච්චයොති. මූලට්ඨෙත හෙතු, උපකාරකට්ඨෙත පච්චයොති. තත්ථ මූලයමකෙ චුත්තානං ලොභාදීනං මූලධම්මානං මූලභාවො මූලට්ඨො නාම. සො මූලට්ඨො මූලයමකදීපනියං අමහෙහි රුක්ඛොපමාය දීපිතොයෙව.

අපි ච එකො පුරිසො එකිස්සං ඉත්ථියං පටිබද්ධ චිත්තො හොති. සො යාව තං චිත්තං න ජහති, තාව තං ඉත්ථිං ආරබ්භ තස්ස පුරිසස්ස ලොභසහජාතානි කායචරිමනොකම්මානි ච ලොභසමුට්ඨිතානි චිත්තජරූපානි ච විරකාලංපි පචත්තන්ති. සබ්බානි ච තානි චිත්තචේතසිකරූපානි තස්සං ඉත්ථියං රජ්ජනලොභමූලකානි හොන්ති. සො ලොභො තෙසං මූලට්ඨෙත හෙතු ච, උපකාරකට්ඨෙත පච්චයො ච. තස්මා හෙතුපච්චයො. එස නයො සෙසානි රජ්ජනියවත්ථුනි ආරබ්භරජ්ජනවසෙන උප්පන්නෙසු ලොභෙසු, දුස්සනියවත්ථුනි ආරබ්භ දුස්සනවසෙන උප්පන්නෙසු දොසෙසු, මුශ්භනියවත්ථුනි ආරබ්භ මුශ්භනවසෙන උප්පන්නෙසු මොහෙසු ච.

තත්ථ යථා රුක්ඛස්ස මූලානි සයං අන්තොපට්ඨියං සුට්ඨු පතිට්ඨහිත්වා පට්ඨිරසඤ්ච ආපොරසඤ්ච ගහෙත්වා තං රුක්ඛං යාව අග්ගා අභිහරන්ති, තෙන රුක්ඛො විරකාලං වඩ්ඪමානො තිට්ඨති. තථා ලොභො ච තස්මිං තස්මිං වත්ථුමහි රජ්ජනවසෙන සුට්ඨු පතිට්ඨහිත්වා තස්ස තස්ස වත්ථුස්ස

පටියානුද්දෙස දීපනිපාඨ

පියරූපරසඤ්ච සාතරූපරසඤ්ච ගහෙත්වා සම්පයුත්තධම්මෙ යාව කායචචිචිතික්කමා අභිහරති, කාය චිතික්කමං වා චචිචිතික්කමං වා පාපෙති. තථා දොසො ච දුස්සන වසෙන අප්පියරූපරසඤ්ච අසාතරූපරසඤ්ච ගහෙත්වා, මොහො ච මුශ්භනවසෙන නානාරම්මණෙසු නිරතථකචිත්තාවාරරසං වඩ්ඪෙත්වාති වත්තබ්බං. එවං අභිහරන්තා තයො ධම්මා රජ්ජනියාදීසු වත්ථුසු සම්පයුත්තධම්මෙ මොදමානෙ පමොදමානෙ කරොන්තො විය චිර කාලං පවත්තෙත්ති. සම්පයුත්තධම්මා ච තථා පවත්තන්ති. සම්පයුත්ත ධම්මෙසු ච තථා පවත්තමානෙසු සහජාතරූපකලාපාපි තථා පවත්තන්තියෙව. තත්ථ සම්පයුත්තධම්මෙ අභිහරන්ති ද්වෙ පියරූප සාතරූපරසෙ සම්පයුත්තධම්මානං සන්තිකං පාපෙතීති අත්ථො.

සුක්කපක්ඛෙ සො පුරිසො යදාකාමෙසු ආදීනවං පස්සති, තදා සො තං චිත්තංජහති, තං ඉත්ථිං ආරබ්භ අලොභො සඤ්ජා යති. පුබ්බෙ යස්මිං කාලෙ තං ඉත්ථිං ආරබ්භ ලොභමූලකානි අසුද්ධානි කායචචිමනොකම්මානි වත්තන්ති. ඉදානි තස්මිං කාලෙපි අලොභමූලකානි සුද්ධානි කායචචිමනොකම්මානි වත්තන්ති. පබ්බජිත සීලසංවරානි වා ක්කානපරිකම්මානි වා අප්පනාක්කානානි වා වත්තන්ති. සො අලොභො තෙසං මූලට්ඨෙන හෙතු ච හොති, උපකාරකට්ඨෙන පච්චයොව. තස්මා හෙතුපච්චයො. එස නයො සෙසෙසු ලොභ පටිපක්ඛෙසු අලොභෙසු, දොසපටිපක්ඛෙසු අදොසෙසු, මොහ පටිපක්ඛෙසු අමොහෙසු ව.

තත්ථ රුක්ඛමූලානි විය අලොභො ලොභනෙය්‍යවත්ථුසු ලොභං පහාය ලොභච්චෙකසුඛරසං වඩ්ඪෙත්වා තෙන සුඛෙන සම්පයුත්තධම්මෙ මොදමානෙ පමොදමානෙ කරොන්තො විය යාව ක්කානසමාපත්තිසුඛා වා යාව මග්ගඵලසුඛා වා වඩ්ඪාපෙති. තථා අදොසො ච දොසනෙය්‍යවත්ථුසු දොසච්චෙකසුඛරසං වඩ්ඪෙත්වා, අමොහො ච මොහනෙය්‍යවත්ථුසු මොහච්චෙකසුඛරසං වඩ්ඪෙත්වාති වත්තබ්බං. එවං වඩ්ඪාපෙත්තා තයො ධම්මා කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්පයුත්තධම්මෙ මොදමානෙ පමොදමානෙ කරොන්තො විය චිර කාලංපි පවත්තෙත්ති. සම්පයුත්තධම්මා ච තථා පවත්තන්ති. සම්පයුත්ත ධම්මෙසු ච තථා පවත්තමානෙසු සහජාතරූපකලාපාපි තථා පවත්තන්තියෙව.

තත්ථ ලොභච්චෙකසුඛරසන්ති විච්ච්චනං විගමනං විචෙකො. ලොභස්ස විචෙකො ලොභච්චෙකො. ලොභච්චෙකෙ සුඛං ලොභච්චෙකසුඛං. ලොභච්චෙකං පටිච්ච උප්පන්නසුඛන්ති චුත්තං හොති. තදෙව රසො ලොභච්චෙකසුඛරසොති සමාසො. අයං අභිධම්මෙ පටියානනයො.

හත්තන්තනයො පන අවිජ්ජාසඬ්ඛාතො මොහො ච තණ්හාසඬ්ඛාතො ලොභො වාති ද්වෙ ධම්මා සබ්බෙසංපි වට්ටදුක්ඛධම්මානං මූලානි හොන්ති. දොසො පන ලොභස්ස නිස්සන්දභූතං පාපමූලං හොති. විජ්ජාසඬ්ඛාතො

පටියානුද්දෙස දීපනීපාද

අමොහො ව නික්බමධාතුසඬ්ඛාතො අලොහො වානි ද්වෙ ධම්මා විචට්ටධම්මානං මූලානි හොන්ති. අදොසො පන අලොහස්ස නිස්සන්දභූතං කල්‍යාණමූලං හොති. එවං ඡබ්බිධානි මූලානි සහජාතානංපි අසහජාතානංපි නාමරූපධම්මානං පච්චයා හොන්තිති. අයං සුත්තන්තෙසු නයො. හෙතුපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

2. ආරම්මණපච්චයො

කතමො ආරම්මණපච්චයො. සබ්බෙපි චිත්තචෙතසිකා ධම්මා සබ්බෙපි රූපධම්මා සබ්බංපි නිබ්බානං සබ්බාපි පඤ්ඤත්තියො ආරම්මණ පච්චයො. න හි සො නාම එකොපි ධම්මො අත්ථි, යො චිත්ත චෙතසිකානං ආරම්මණං න හොති. සඬ්ඛෙපතො පන ආරම්මණං ඡබ්බිධං හොති රූපාරම්මණං සද්දාරම්මණං ගන්ධාරම්මණං රසාරම්මණං ඵොට්ඨබ්බාරම්මණං ධම්මාරම්මණන්ති.

කතමෙ ධම්මා ආරම්මණපච්චයස්ස පච්චයුජ්ජන්තා. සබ්බෙපි චිත්ත චෙතසිකාධම්මා ආරම්මණපච්චයස්ස පච්චයුජ්ජන්තා. න හි කිඤ්ච චිත්තං නාම අත්ථි, යං චිත්තං භූතෙන වා අභූතෙන වා ආරම්මණෙන විනා පවත්ති.

තත්ථ පච්චුජ්ජන්තං රූපාරම්මණං දූවිධස්ස චක්ඛුවිඤ්ඤාණචිත්තස්ස ආරම්මණපච්චයො. පච්චුජ්ජන්තං සද්දාරම්මණං දූවිධස්ස සොතවිඤ්ඤාණ චිත්තස්ස. පච්චුජ්ජන්තං ගන්ධාරම්මණං දූවිධස්ස සානවිඤ්ඤාණචිත්තස්ස. පච්චුජ්ජන්තං රසාරම්මණං දූවිධස්ස ජිත්භවිඤ්ඤාණචිත්තස්ස. පච්චුජ්ජන්තං තිවිධං ඵොට්ඨබ්බාරම්මණං දූවිධස්ස කායවිඤ්ඤාණචිත්තස්ස. පච්චුජ්ජන්තානි තානි පඤ්චාරම්මණානි තිවිධස්ස මනොධාතුවිත්තස්ස ආරම්මණපච්චයො. සබ්බානි තානි අතීතානාගතපච්චුජ්ජන්තානි පඤ්චාරම්මණානි වා සබ්බානි තෙකාලිකානි කාලවිමුත්තානි ධම්මාරම්මණානි වා ඡ සත්තතිවිධානං මනොවිඤ්ඤාණචිත්තානං යථාරහං ආරම්මණපච්චයො.

කෙනට්ඨෙත ආරම්මණං, කෙනට්ඨෙත පච්චයොති. චිත්ත චෙතසිකෙහි ආලම්බිතබ්බට්ඨෙත ආරම්මණං, උපකාරකට්ඨෙත පච්චයොති.

ආලම්බිතබ්බට්ඨෙතානි චෙත්ථ ආලම්බණකිරියා නාම චිත්ත චෙතසිකානං ආරම්මණග්ගහණකිරියා, ආරම්මණුපාදාන කිරියා.

යථා හි ලොකෙ අයොධාතුං කාමෙති ඉච්ඡතිති අත්ථෙත අයොකන්තකො නාම ලොහධාතුවිසෙසො අත්ථි. සො අයොබන්ධසමීපං සම්පත්තො තං අයොබන්ධං කාමෙත්තො විය ඉච්ඡන්තො විය අයොබන්ධාහිමුඛො චඤ්චලති.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාඨ

සයං වා තං අයොබන්ධං උපගච්ඡති. අයොබන්ධං වා අත්තාහිමුඛං ආකඨ්ඨති, අයොබන්ධො තදහිමුඛො චඤ්චලති, තං වා උපගච්ඡති. අයං අයොකන්තකස්ස ආලම්බණකිරියා නාම. එවමෙව චිත්තචේතසිකානං ආරම්මණෙසු ආලම්බණකිරියා දට්ඨබ්බා. න කෙවලං ආරම්මණෙසු ආලම්බණ මත්තං හොති. අථ ඛො චිත්තචේතසිකා ධම්මා සත්තසන්තානෙ උප්පජ්ජමානා ඡසු ද්වාරෙසු ආරම්මණානං ආපාතාගමනෙ එව බණෙ බණෙ උප්පජ්ජන්ති. උප්පජ්ජන්තවා ච බණෙ බණෙ නිරුජ්ඣන්ති.

යථා තං හෙරිතලෙ හෙරිසද්දා උප්පජ්ජමානා තත්ථ තත්ථ හත්ථෙන පහරණකාලෙ එව බණෙ බණෙ උප්පජ්ජන්ති, උප්පජ්ජන්තවා ච බණෙ බණෙ නිරුජ්ඣන්ති. වීණාසද්දා උප්පජ්ජමානා වීණාතන්තිසු තත්ථ තත්ථ වීණාදන්තකෙන පහරණකාලෙ එව බණෙ බණෙ උප්පජ්ජන්ති, උප්පජ්ජන්තවා ච බණෙ බණෙ නිරුජ්ඣන්ති. නිද්දායන්තස්ස භවඨගච්ඡිත්තජ්ජවත්ති කාලෙපි පුබ්බභවෙ මරණාසන්තකාලෙ ඡසු ද්වාරෙසු ආපාත මාගතානි කම්ම කම්මනිමිත්ත ගතිනිමිත්තානි එව භවඨගච්ඡිත්තානං ආරම්මණපච්චයොති. ආරම්මණපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

3. අධිපතිපච්චයො

දුවිධො අධිපතිපච්චයො ආරම්මණාධිපතිපච්චයො සහ ජාතාධිපතිපච්චයො ව. තත්ථ කතමො ආරම්මණාධිපතිපච්චයො. ආරම්මණපච්චයෙ චුත්තෙසු ආරම්මණෙසු යානි ආරම්මණානි අනිඉට්ඨානි හොන්ති අනිකන්තානි අනිමනාපානි ගරුකතානි. තානි ආරම්මණානි ආරම්මණාධිපතිපච්චයො. තත්ථ අනිඉට්ඨානි සභාවතො ඉට්ඨානි වා හොන්තු අනිට්ඨානි වා, තෙන තෙන පුග්ගලෙන අනිඉච්ඡිතානි ආරම්මණානි ඉධ අනිඉට්ඨානි නාම.

තානි පන ධම්මතො ද්වෙ දොසමුලචිත්තුප්පාදෙ ච ද්වෙ මොමුභ චිත්තුප්පාදෙ ච දුක්ඛසහගතකායවිඤ්ඤාණචිත්තුප්පාදෙ ච යපෙත්වා අවසෙසානි සබ්බානි කාමාවචරචිත්තචේතසිකානි ච රූපාරූප ලොකුත්තරචිත්තචේතසිකානි ච සබ්බානි අනිඉට්ඨරූපානි ච හොන්ති.

තෙසුපි කාමාරම්මණානි ගරුං කරොන්තස්සෙව ආරම්මණා ධිපතිපච්චයො. ගරුං අකරොන්තස්ස ආරම්මණාධිපතිපච්චයො න හොති. කුමාරාහිනො පන අත්තනා පටිලද්ධානි මහග්ගකඤ්ඤානානි අරියසාවකා ච අත්තනා පටිලද්ධෙ ලොකුත්තරධම්මෙ ගරුං අකරොන්තා නාම නත්ථි.

කතමෙ ධම්මා තස්ස පච්චයස්ස පච්චයුජ්ජන්තා. අට්ඨ ලොභ මූලචිත්තානි අට්ඨ කාමාවචරකුසලචිත්තානි චත්තාරි කාමාවචර

පටියානුද්දෙස දීපනිපාද

ඤාණසම්පයුත්තකිරියවිත්තානි අට්ඨ ලොකුත්තරවිත්තානි තස්ස පච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නා.

තත්ථ ලොකියානි ජළාරම්මණානි ලොහමූලවිත්තානං පච්චයො. සත්තරස ලොකියකුසලානි චතුත්තං ඤාණවිජ්ජයුත්ත කුසලානං. තානි කුසලානිවෙව හෙට්ඨිමග්ගඵලානි ච නිබ්බානඤ්ච චතුත්තං ඤාණසම්පයුත්තකුසලානං. අරහත්තමග්ගඵලානි ච නිබ්බානඤ්ච චතුත්තං ඤාණසම්පයුත්තකිරියානං. නිබ්බානං අට්ඨන්තං ලොකුත්තර විත්තානන්ති.

කෙනට්ඨෙත ආරම්මණං, කෙනට්ඨෙත අධිපති. ආලම්බි තබ්බට්ඨෙත ආරම්මණං, ආධිපච්චට්ඨෙත අධිපති. කො ආධිපච්චට්ඨෙයා. අත්තානං ගරුං කත්වා පචත්තෙසු විත්තවෙතසිකෙසු ඉස්සරභාවො ආධිපච්චට්ඨෙයා. ලොකෙ සාමිකා විය ආරම්මණාධිපතිපච්චය ධම්මා දට්ඨබ්බා, දාසා විය පච්චයුප්පන්නධම්මා දට්ඨබ්බා.

සුතසොමජාතකෙ රාජා පොරිසාදො මනුස්සමංසං ගරුං කරොන්තො මනුස්සමංසහෙතු රජ්ජං පභාය අරඤ්ඤෙ විවරති. තත්ථ මනුස්සමංසෙ ගන්ධරස ධම්මා ආරම්මණාධිපතිපච්චයො. රඤ්ඤො පොරිසාදස්ස ලොහමූලවිත්තං පච්චයුප්පන්නධම්මො. රාජා සුත සොමො සච්චධම්මං ගරුං කත්වා සච්චධම්මහෙතු රජ්ජසම්පත්තිඤ්ච ඤාති සඬ්ඝඤ්ච අත්තනො ජීවිතඤ්ච ඡට්ටෙන්වා පුත රඤ්ඤො පොරිසාදස්ස හත්ථං උපගතො. තත්ථ සච්චධම්මො ආරම්මණාධිපතිපච්චයො. රඤ්ඤො සුතසොමස්ස කුසලවිත්තං පච්චයුප්පන්නධම්මො. එසනෙයො සබ්බෙසු ගරුකතෙසු ආරම්මණෙසු.

කතමො සහජාතාධිපතිපච්චයො. අධිපතිභාවං පත්තා චත්තාරො ධම්මා අධිපතිපච්චයො, ඡන්දො විත්තං වීරියං වීමංසා.

කතමෙ ධම්මා තස්ස පච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නා. අධිපති සම්පයුත්තා විත්තවෙතසිකා ච අධිපතිසමුට්ඨිතා විත්තජරුපධම්මා ච තස්ස පච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නා.

කෙනට්ඨෙත සහජාතො, කෙනට්ඨෙත අධිපති.

සහුප්පාදනට්ඨෙත සහජාතො, සහජාතානං ධම්මානං අභිභවනට්ඨෙත අධිපති. තත්ථ සහුප්පාදනට්ඨෙතානි යො ධම්මො සයං උප්පජ්ජමානො අත්තනා සහජාතධම්මෙ ච අත්තනා සහෙව උප්පාදෙති, තස්ස අත්තනා සහජාතධම්මානං සහුප්පාදනට්ඨෙත.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

අභිභවනටියෙනාති අජ්ඣොත්ථරණටියෙන. යථා රාජා චක්කවත්ති අත්තනො පුඤ්ඤද්දියා සකලදීපවාසිනො අභිභවන්තො අජ්ඣොත්ථරන්තො අත්තනො වසෙ වත්තාපෙනි, සකලදීපවාසිනො ච තස්ස වසෙ වත්තන්ති. තථා අධිපතිටියානපත්තා ඉමෙ වත්තාරො ධම්මා අත්තනො අත්තනො විසයෙ සහජාතධම්මෙ අභිභවන්තා අජ්ඣොත්ථරන්තා අත්තනො වසෙ වත්තාපෙනි, සහජාතධම්මා ච තෙසං වසෙ වත්තන්ති. යථා වා සිලාථම්භෙ පට්ඨිධාතු උදකක්ඛන්තො ආපොධාතු අග්ගික්ඛන්තො තෙජොධාතු වාතක්ඛන්තො වායොධාතු අත්තනා සහජාතා තිස්සො ධාතුයො අභිභවන්තා අජ්ඣොත්ථරන්තා අත්තනො ගතිං ගමාපෙනි, සහජාතධාතුයො ච තාසං ගතිං ගච්ඡන්ති, එවමෙව අධිපතිටියානපත්තා ඉමෙ වත්තාරො ධම්මා අත්තනො බලෙන සහජාතධම්මෙ අත්තනො ගතිං ගමාපෙනි, සහජාතධම්මා ච තෙසං ගතිං ගච්ඡන්ති, එවං සහජාතධම්මානං අභිභවනටියෙන.

එත්ථ වදෙය්‍යං, යදි සහජාතධම්මානං අභිභවනටියෙන අධිපතිනාම සියා. එවං සති තිට්ඨතු ඡන්දො, ලොභො එව අධිපතිනාම සියා, සො හි ඡන්දතොපි බලවතරො භුත්වා සහ ජාතධම්මෙ අභිභවන්තො පවත්තති. වුවුවතෙ, බාලපුපුඡ්ඡනෙසු එව ලොභො ඡන්දතො බලවතරො භොති, පණ්ඩිතෙසු පන ඡන්දො එව ලොභතො බලවතරො භුත්වා සහජාතධම්මෙ අභි භවන්තො පවත්තති. සචෙ හි ලොභො එව ඡන්දතො බලවතරො සියා, කථං ඉමෙ සත්තා ලොභස්ස හත්ථගතා හවසම්පත්ති භොගසම්මත්තියො ඡට්ටෙන්වා නෙක්ඛම්මධම්මෙ පුරෙත්වා වට්ටදුක්ඛතො නිස්සරෙය්‍යං. යස්මා පන ඡන්දො එව ලොභතො බලවතරො භොති, තස්මා ඉමෙ සත්තා ලොභස්ස හත්ථගතා හවසම්පත්ති භොගසම්පත්තියො ඡට්ටෙන්වා නෙක්ඛම්මධම්මෙ පුරෙත්වා වට්ටදුක්ඛතො නිස්සරන්ති. තස්මා ඡන්දො එව ලොභතො බලවතරො භොති, ඡන්දො එව අධිපති, න ලොභොති. එස නයො දොසාදීසුපිති.

තත්ථ ලොකෙ මහත්තෙසු සුදුක්කරෙසු පුරිසකම්මෙසු පච්චුපට්ඨිතෙසු ඉමෙ වත්තාරො ධම්මා කම්මසිද්ධියා සංවත්තන්ති. කථං.

භීතච්ඡන්දා බහුජ්ජනා මහත්තාති සුදුක්කරාති පුරිසකම්මාති දිස්වා නිවත්තච්ඡන්දා භොන්ති. කාතුං න ඉච්ඡන්ති, අම්භාකං අවිසයොති නිරපෙක්ඛා යපෙනි. ඡන්දාධිකො පන තාදිසාති පුරිසකම්මාති දිස්වා උග්ගතච්ඡන්දො භොති, අතිවිස කාතුං ඉච්ඡති, මම විසයො එසොති අධිටියානං ගච්ඡති. සො ඡන්දෙන අභිකඩ්ඪිතො යාව තං කම්මං න සිජ්ඣති, තාව අන්තරා තං කම්මං ඡට්ටෙතුං න සක්කොති. එවඤ්ච සති අතිමහත්තංපි තං කම්මං එකස්මිං කාලෙ සිද්ධං භවිස්සති.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

භීතවිරියා ච බහුජ්ජනා තාදිසානි කම්මානි දිස්වා නිවත්ත විරියා භොන්ති, ඉදං මෙ කම්මං කරොන්තස්ස බහුං කායදුක්ඛං වා චෙතොදුක්ඛං වා භවිස්සතීති නිවත්තන්ති. විරියාධිකො පන තාදිසානි පුරිසකම්මානි දිස්වා උග්ගතවිරියො භොති, ඉදානෙව උට්ඨහිත්වා කාතුං ඉච්ඡති. සො විරකාලංපි තං කම්මං කරොන්තො බහුං කායදුක්ඛං වා චෙතොදුක්ඛං වා අනුභවන්තොපි තස්මිං වීරිය කම්මෙ නනිබ්බන්දති, මහන්තෙන කම්මවීරියෙන විනා භවිතුං න සක්කොති, තාදිසෙන වීරියෙන රත්තිදිවං බෙපෙන්නො චිත්තසුඛං වින්දති. එවඤ්ච සති අතිමහන්තංපි තං කම්මං එකස්මිං කාලෙ සිද්ධං භවිස්සති.

භීතවිත්තා ච බහුජ්ජනා තාදිසානි කම්මානි දිස්වා නිවත්තවිත්තා භොන්ති. පුන ආරම්මණංපි න කරොන්ති. විත්තාධිකො පන තාදිසානි කම්මානි දිස්වා උග්ගතවිත්තො භොති, විත්තං විනොදෙතුංපි න සක්කොති, නිච්චකාලං තත්ථ නිබන්ධවිත්තො භොති. සො විත්තවසිකො හුත්වා විරකාලංපි තං කම්මං කරොන්තො බහුං කායදුක්ඛංවාපීතිආදිනා ඡන්දාධිපතිනයෙන වත්තබ්බං.

මන්දපඤ්ඤා ච බහුජ්ජනා තාදිසානි කම්මානි දිස්වා නිවත්තපඤ්ඤා භොන්ති, කම්මානං ආදිමපි න පස්සන්ති, අන්තපි න පස්සන්ති, අන්ධකාරෙ පවිසන්තා විය භොන්ති, තානි කම්මානි කාතුං විත්තංපි න නමති. පඤ්ඤාධිකො පන තාදිසානි කම්මානි දිස්වා උග්ගතපඤ්ඤො භොති, කම්මානං ආදිංපි පස්සති, අන්තංපි පස්සති, එලංපි පස්සති, ආනිසංසංපි පස්සති. සුබෙන කම්මසිද්ධියා නානාඋපායංපි පස්සති. සො විරකාලංපි තං කම්මං කරොන්තොතිආදිනා වීරියාධිපතිනයෙන වත්තබ්බං. ඉධ පන මහතියා කම්මවීමංසායාති ච තාදිසියා කම්ම වීමංසායාති ච වත්තබ්බං.

එවං ලොකෙ මහන්තෙසු සුදුක්කරෙසු පුරිසකම්මෙසු පච්චුපට්ඨිතෙසු ඉමෙ වත්තාරො ධම්මා කම්මසිද්ධියා සංවත්තන්ති. ඉමෙසඤ්ච චතුත්තං අධිපතීනං විජ්ජමානත්තා ලොකෙ පුරිසවිසෙසා නාම දිස්සන්ති, සබ්බඤ්ඤබුද්ධා නාම දිස්සන්ති, සබ්බඤ්ඤබොධිසත්තා නාම දිස්සන්ති, පච්චෙකබුද්ධා නාම දිස්සන්ති, පච්චෙකබොධිසත්තානාම දිස්සන්ති, අග්ගසාවකානාම මහාසාවකා නාම සාවකබොධිසත්තා නාම දිස්සන්ති. ලොකෙපි එවරූපානං පුරිසවිසෙසානං වසෙන සත්ත ලොකස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය පඤ්ඤාසිජ්ජවිසෙසා ච පරිභොගවත්ථුච්චිසෙසා ච දිස්සන්තීති. අධිපතිපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

4. අනන්තරපච්චයො

කතමො අනන්තරපච්චයො. අනන්තරෙ බණෙ නිරුද්ධො විත්ත චෙතසිකධම්මසමුභො අනන්තරපච්චයො.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

කතමො ධම්මො අනන්තරපච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නො. පච්ඡිමෙ අනන්තරෙ එව ඛණෙ උප්පන්නො චිත්තචේතසිකධම්මසමුහො තස්ස පච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නො.

එකස්මිං භවෙ පටිසන්ධිචිත්තං පයමභවභිගචිත්තස්ස අනන්තර පච්චයො, පයම භවභිගචිත්තං දුතියභවභිගචිත්තස්ස අනන්තරපච්චයොතිආදිනා චත්තබ්බො.

යදා පන ධම්මයමකෙ සුද්ධාවාසානං දුතියෙ අකුසලෙ චිත්තෙ චත්තමානෙති චුත්තනයෙන තස්ස සත්තස්ස අත්තනො අභිනවං අත්තභාවං ආරබ්භ එතං මම එසොභමස්මි එසො මෙ අත්තාති පචත්තං භවතිකන්තික තණ්හාසහගතචිත්තං උප්පජ්ජති. තදා පයමං ද්විත්වත්තං භවභිගං චලති. තතො මනොද්වාරාවජ්ජනචිත්තං උප්පජ්ජති. තතො සත්ත භවතිකන්තිකජවනාති උප්පජ්ජන්ති. තතො පරං භවභිගවාරො.

අපි ව සො සත්තො තදා පච්චුප්පන්නභවෙ කිඤ්චි න ජානාති, පුබ්බභවෙ අත්තනා අනුභූතං ආරම්මණං අනුස්සරමානො අවිජ්ජති. චත්ථුස්ස පන අතිදුබ්බලත්තා තඤ්ච ආරම්මණං අපරිඛ්‍යත්තමෙව හොති. තං ආරබ්භ උද්ධච්චසහගතචිත්තමෙව බහුලං පවත්ති.

යදා ගබ්භො ථොකං වච්චමානො හොති අතිරෙකද්වේමාසං ගතො, තදා චක්ඛාදීනි ඉන්ද්‍රියානි පරිපුණ්ණානි හොන්ති. එවං සන්තෙපි මාතුගබ්භෙ ආලොකාදීනං පච්චයානං අභාවතො චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනි චත්තාරි විඤ්ඤාණානි නුප්පජ්ජන්ති, කායවිඤ්ඤාණමනොවිඤ්ඤාණානි එව උප්පජ්ජන්ති. සො සත්තො මාතුයා ඉරියාපට්ඨවත්තනාදීසු බහුනි දුක්ඛදොමනස්සානි පච්චනුහොති. විජායනකාලෙ පන භූසං දුක්ඛං නිගච්ජතියෙව. විජායිත්වාපි යාව චත්ථුරූපානි මුද්දති හොන්ති, පරිපාකං න ගච්ජන්ති, තාව සො අතිමන්දරූපො උත්තානසෙය්‍යකො හුත්වා අවිජ්ජති. න කිඤ්චි පච්චුප්පන්නං ආරම්මණං සල්ලක්ඛෙති. යෙහුයොන පුරිම භවානුසාරී එව තස්ස විඤ්ඤාණං හොති. සචෙ සො නිරය භවතො ආගතො හොති, සො විරූපමුඛබහුලො හොති. පුරිමානි නිරයාරම්මණානි ආරබ්භ ඛණෙ ඛණෙ විරූපමුඛමස්ස පඤ්ඤායති. අථ දෙවලොකතො ආගතො හොති, දිබ්බානි ආරම්මණානි ආරබ්භ විජ්ජසන්නමුඛබහුලො හොති, ඛණෙ ඛණෙ මිහිතමුඛමස්ස පඤ්ඤායති.

යදා පන චත්ථුරූපානි තික්ඛානි හොන්ති, පරිපාකං ගච්ජන්ති. විඤ්ඤාණානි වස්ස සුච්චිසදානි පවත්ති. තදා අමන්දරූපො හුත්වා කිළින්තො ලිළින්තො මොදන්තො පමොදන්තො අවිජ්ජති. පච්චුප්පන්නෙ ආරම්මණානි සල්ලක්ඛෙති.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

මාතුභාසං සල්ලක්ඛෙති. ඉධ ලොකානුසාරී විඤ්ඤාණමස්ස බහුලං පවත්තති. පුරිමජාතිං පමුස්සති.

කිං පන සබ්බොපි සත්තො ඉමස්මිං යානෙ එව පුරිමං ජාතිං පමුස්සතීති වෙ. න සබ්බොපි සත්තො ඉමස්මිං යානෙ එව පමුස්සති. කොචි අතිරෙකතරං ගම්භවාසදුක්ඛෙන පරිපිළිතො ගබ්භෙ එව පමුස්සති. කොචි විජායනකාලෙ, කොචි ඉමස්මිං යානෙ පමුස්සති. කොචි ඉතොපරමිපි දහරකාලෙ න පමුස්සති. වුඩ්ඨකාලෙ එව පමුස්සති. කොචි යාවජීවංපි න පමුස්සති. ද්වෙ තයො භවෙ අනුස්සරන්තොපි අත්ථියෙව. ඉමෙ ජාතිස්සරසත්තා නාම භොන්ති.

තත්ථ විජායනකාලතො පටියාය ඡද්චාරිකවීථිචිත්තානි පවත්තන්ති. පච්චුප්පන්තාරම්මණං සල්ලක්ඛණතො පටියාය ඡද්චාරිකවීථි චිත්තානි පරිපුණ්ණානි පවත්තන්ති. සබ්බත්ථපි පුරිමං පුරිමං අනන්තරෙ නිරුද්ධං චිත්තං පච්ඡිමස්ස පච්ඡිමස්ස අනන්තරෙ උප්පන්නස්ස චිත්තස්ස අනන්තර පච්චයො භොති. අයඤ්ච අනන්තරපච්චයො නාම අනමතග්ගෙ සංසාරෙ එකස්ස සත්තස්ස එකප්පබන්ධො එව භොති. යදා සත්තො අරහත්ත මග්ගං ලභිත්වා බන්ධපරිනිබ්බානං පාපුණාති, තදා එව සො පබන්ධො ඡිජ්ජති.

කෙනට්ඨෙත අනන්තරො, කෙනට්ඨෙත පච්චයොති. අත්තතො අනන්තරෙ අත්තසදිසස්ස ධම්මන්තරස්ස උප්පාදනට්ඨෙත අනන්තරො, උපකාරකට්ඨෙත පච්චයො. තත්ථ අත්තසදිසස්සාති සාරම්මණ භාවෙන අත්තනා සදිසස්ස. සාරම්මණභාවෙනාති ච යො ධම්මො ආරම්මණෙන විනා න පවත්තති, සො සාරම්මණො නාම, එවං සාරම්මණභාවෙන. ධම්මන්තරස්ස උප්පාදනට්ඨෙනාති පුරිමස්මිං චිත්තෙ නිරුද්ධෙපි තස්ස චිත්තනාකිරියාවෙගො න වූපසම්මති, පච්ඡිමං චිත්තං උප්පාදෙත්වා එව වූපසම්මති, එවං පච්ඡිමස්ස ධම්මන්තරස්ස උප්පාදනට්ඨෙන.

තත්ථ පුරිමා පුරිමා මාතුපරම්පරා විය අනන්තරපච්චයපරම්පරා දට්ඨබ්බා. පච්ඡිමා පච්ඡිමා ධීතුපරම්පරා විය තස්ස පච්චයුප්පන්නපරම්පරා දට්ඨබ්බා. එවං සන්තෙ අරහත්තානං සබ්බපච්ඡිමං පරිනිබ්බානචිත්තමිපි පුන පටිසන්ධිචිත්තසඤ්ඤානං ධම්මන්තරං උප්පාදෙය්‍යාති. න උප්පාදෙය්‍යා. කස්මා, තදා කම්මකිලෙසවෙගානං සබ්බසො පටිප්පස්සද්ධිභාවෙන අච්චන්තසන්තතරත්තා තස්ස චිත්තස්සාති. අනන්තරපච්චය දීපනා නිට්ඨිතා.

5. සමනන්තරපච්චයො

පච්චයධම්මවිභාගො ච පච්චයුප්පන්නධම්මවිභාගො ච අනන්තපච්චය සදිසො.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

කෙනටියෙන සමනන්තරොති. සුට්ඨ අනන්තරටියෙන සමනන්තරො. යථා සිලාථම්භාදීසු රූපකලාපා එකාබද්ධා සමානාපි රූප ධම්මභාවෙන සංශ්ඨාන ජාතිකත්තා මජ්ඣෙ පරිච්ඡෙදරූපසහිතා එව භොන්ති. ද්විත්තං රූපකලාපානං මජ්ඣෙ අන්තරං නාම විවරං නාම අත්ථියෙව. න තථා පුරිමපච්ඡිමානං ද්විත්තං විත්තවෙනසික කලාපානං මජ්ඣෙ. තෙ පන අරූපධම්මභාවෙන අසංශ්ඨාන ජාතිකත්තා මජ්ඣෙ පරිච්ඡෙදධම්මස්ස නාම කස්සපි ආකාසවිවරස්ස අභාවතො සබ්බසො අන්තර රහිතා එව භොන්ති. ලොකස්සපි ද්විත්තං කලාපානං අන්තරං නාම න දිස්සති. තතො ඉමෙ සත්තා විත්තං නාම නිච්චං. ධූවං. ථාවරං අවිපරිණාමධම්මන්ති එවං. විත්තෙ නිච්චසඤ්ඤිතො භොන්ති. එවං සුට්ඨ අනන්තරටියෙන සමනන්තරො. අනන්තරටියෙනාති ච අත්තතො අනන්තරෙ අත්තසදිසස්ස ධම්මන්තරස්ස උප්පාදනටියෙනාති පුබ්බෙ චුත්තමෙව.

එවං සන්තෙ නිරොධසමාපත්තිකාලෙ පුරිමවිත්තං නාම නෙව සඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනවිත්තං, පච්ඡිමවිත්තං නාම අරියඵලවිත්තං, ද්විත්තං විත්තානං අන්තරෙ එකරත්තිදිවම්පි ද්වෙරත්තිදිවානිපි.ල. සත්තරත්තිදිවානිපි අවිත්තකො භොති. අසඤ්ඤසත්තභූමියංපි පුරිමෙ කාමභවෙ චුතිවිත්තං පුරිමවිත්තං නාම. පච්ඡිමෙ කාමභවෙ පටිසන්ධිවිත්තං පච්ඡිමවිත්තං නාම, ද්විත්තං විත්තානං අන්තරෙ අසඤ්ඤසත්තභවෙ පඤ්චකප්පසතාති පුග්ගලො අවිත්තකො තිට්ඨති. තත්ථ ද්වෙ පුරිමවිත්තාති අත්තතො අනන්තරෙ අත්තසදිසස්ස ධම්මන්තරස්ස උප්පාදනපච්චයසත්තිරහිතාති භොන්ති. න භොන්ති. මහන්තෙහි පන භාවනාපණ්ඩිතලෙහි පටිබාහිතත්තා පුරිමවිත්තාති ච නිරුජ්ඣමානාති අනන්තරෙ ධම්මන්තරස්ස උප්පාදන සත්තිසහිතාති එව නිරුජ්ඣන්ති. පච්ඡිමවිත්තාති ච උප්පජ්ජමානාති තස්මිං. බණෙ එකාබද්ධභාවෙන අනුප්පජ්ජිත්වා විරකාලෙ එව උප්පජ්ජන්ති. න ච එත්තකමත්තෙන පුරිමවිත්තානං අනන්තරෙ ධම්මන්තරස්ස උප්පාදන සත්තිනාම නත්ථිති ච, තෙ අනන්තරපච්චයධම්මා නාම න භොන්තිති ච සක්කා වත්තුං. යථා තං රඤ්ඤො යොධා නාම අත්ථි, කදාවි රාජා කාලං ඤත්වා තුම්භෙ ඉදානි මායුජ්ඣං, යුද්ධකාලො න භොති, අසුකස්මිං කාලෙ එව යුජ්ඣං වදෙය්. තෙ ච තදා අයුජ්ඣමානා විවරෙය්. එවං සන්තෙපි තෙසං යුජ්ඣනසත්ති නාම නත්ථිති ච, තෙ යොධා නාම න භොන්තිති ච න සක්කා වත්තුන්ති.

එත්ථ වදෙය්, ඉමස්මිං පච්චයෙ තෙ පන අරූපධම්මභාවෙන අසංශ්ඨාන ජාතිකත්තා මජ්ඣෙ පරිච්ඡෙදධම්මස්ස නාම කස්සපි අභාවතො සබ්බසො අන්තරරහිතා එව භොන්තිති චුත්තං. එවං සන්තෙ පුබ්බෙ ආරම්භණ පච්චයෙ හෙරිසද්දවිණාසද්දොපමාහි යො විත්තානං බණෙ බණෙ උප්පාදො ච නිරොධො ච චුත්තො, සො අම්භෙහි කථං පච්චෙනබ්බොති. අඤ්ඤමඤ්ඤවිරුද්ධානං නානාවිත්තානං බණමත්තෙපි පුබ්බාපර පරිවත්තනස්ස ලොකෙ

පටියානුද්දෙස දීපනිපාඨ

පඤ්ඤායනතො. අයමත්ථො පුබ්බෙ චිත්ත යමකදීපනියං විත්ථාරතො වුත්තොයෙවාති. සමනත්තරපච්චය දීපනා නිට්ඨිතා.

6. සහජාතපච්චයො

පච්චයධම්මවිභාගො ව පච්චයුප්පන්නධම්මවිභාගොව වුවුවති. එකතො උප්පන්නා සබ්බෙපි චිත්තවෙනසිකා ධම්මා අඤ්ඤමඤ්ඤං සහජාත පච්චයා ව හොන්ති සහජාතපච්චයුප්පන්නා ව. පටිසන්ධිනාමක්ඛන්ධා ව පටිසන්ධිසහජාතං හදයවත්ථු ව අඤ්ඤමඤ්ඤං සහජාතපච්චයා ව හොන්ති සහජාතපච්චයුප්පන්නා ව. සබ්බාති මහාභූතානිපි අඤ්ඤමඤ්ඤං සහජාතපච්චයා ව හොන්ති පච්චයුප්පන්නධම්මා ව. පටිසන්ධිචිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණෙ සබ්බාති කම්මජරූපානි ව පවත්තිකාලෙ තස්ස තස්ස චිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණෙ තෙන තෙන චිත්තෙන ජාතාති සබ්බාති චිත්තජරූපානි ව සහජාතචිත්තස්ස පච්චයුප්පන්නානි නාම. සබ්බාති උපාදාරූපානි සහජාතමහාභූතානං පච්චයුප්පන්නානි නාම.

කෙනට්ඨෙත සහජාතො, කෙනට්ඨෙත පච්චයො. සහ ජානනට්ඨෙත සහජාතො, උපකාරකට්ඨෙත පච්චයො. තත්ථ සහජානනට්ඨෙතාති යො ධම්මො ජායමානො අත්තනො පච්චයුප්පන්නෙන ධම්මෙනි සහෙව සයඤ්ච ජායති උප්පජ්ජති, අත්තනො පච්චයුප්පන්නෙ ව ධම්මෙ අත්තනා සහෙව ජනෙති උප්පාදෙති, තස්ස සො අත්ථො සහජානනට්ඨො නාම.

යථා සූරියො නාම උදයන්තො සූරියාතපෙ ව සූරියා ලොකෙ ව අත්තනා සහෙව ජනයන්තො උදෙති. යථා ව පදීපො නාම ජලන්තො පදීපාතපෙ ව පදීපාලොකෙ ව අත්තනා සහෙව ජනයන්තො ජලති. එවමෙවං අයං පච්චයධම්මො උප්පජ්ජමානො අත්තනො පච්චයුප්පන්නධම්මෙ අත්තනා සහෙව උප්පාදෙති. තත්ථ සූරියො විය එකමෙකො නාම ධම්මො, සූරියාතපා විය තංසම්පයුත්තධම්මා, සූරියාලොකා විය සහජාතරූපධම්මා. තථා සූරියො විය එකමෙකො මහාභූතරූපධම්මො, සූරියාතපා විය සහජාතමහාභූතධම්මා, සූරියාලොකා විය සහජාතඋපාදාරූපධම්මා, එස නයො පදීපුපමායපිති. සහජාතපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

7. අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයො

සහජාතපච්චයෙ විහත්තෙසු ධම්මෙසු යො යො පච්චය ධම්මොති වුත්තො, සො සො එව ඉධ පච්චයධම්මො වෙව පච්චයුප්පන්න ධම්මො ව හොති. සබ්බෙපි චිත්තවෙනසිකා ධම්මා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයධම්මා ව හොන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයුප්පන්නධම්මා. සහජාතා චත්තාරො මහාභූතා

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයධම්මා ච භොන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයුප්පන්නධම්මා ච. පටිසන්ධිනාමක්ඛන්ධා ච පටිසන්ධි සහජාතං භදයවත්ථුරුපඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයධම්මා ච භොන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයුප්පන්නධම්මා ච. අත්ථො සුචිඤ්ඤෙය්‍යොයෙව.

යථා අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සාය උස්සාපිතා තයො දණ්ඩා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස නිස්සායා ච භොන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සිතා ච. තෙසු එකමෙකස්මිං උස්සිතෙ සබ්බෙ උස්සිතා භොන්ති, එකමෙකස්මිං පතන්තෙ සබ්බෙ පතන්ති. එවං අඤ්ඤමඤ්ඤධම්මා ච දට්ඨබ්බා.

එත්ථ වදෙය්‍යං, සබ්බෙ චෙතසිකා ධම්මා චිත්තපච්චයං අලභ මානා උප්පජ්ජිතුං න සක්කොන්තිති යුත්තං. කස්මා. ථුසනාදීනං චෙතසික කිච්චානං විජානනකිච්චපුබ්බචගමත්තා, මනොපුබ්බචගමාති හි වුත්තං. චිත්තං පන චෙතසිකපච්චයං අලභමානං උප්පජ්ජිතුං න සක්කොන්ති න යුජ්ජෙය්‍යාති. වුවුවනෙ, චෙතසිකධම්මා නාම චිත්තස්ස සභායඬගාති භොන්ති. තස්මා තෙහි විනා චිත්තමපි උප්පජ්ජිතුං න සක්කොතියෙව. එසෙව නයො චතුසු මහාභූතෙසුපිති. උපාදාරූපාති පන මහාභූතානං නිස්සන්දමත්තත්තා සභායඬගාති න භොන්තිති. නනු ආභාරරූපඤ්ච ජීවිතරූපඤ්ච පච්චයවිසෙසත්තා සභායඬගං භොන්ති. වුවුවනෙ, ධීතියා එව සභායඬගං භොති. න උප්පාදෙ. ඉධ පන උප්පාදෙ සභායඬගං අධිප්පෙතන්ති. අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

8. නිස්සයපච්චයො

තිවිධො නිස්සයපච්චයො, සහජාතනිස්සයො චත්ථු පුරෙජාතනිස්සයො චත්ථාරම්මණපුරෙජාතනිස්සයො.

තත්ථ කතමො සහජාතනිස්සයො. සබ්බො සහජාත පච්චයො සහජාතනිස්සයො. තස්මා තත්ථ පච්චයවිභාගො ච පච්චයුප්පන්නවිභාගො ච සහජාතපච්චයෙ වුත්තනායෙන වෙදිතබ්බො.

කතමො පන චත්ථුපුරෙජාතනිස්සයො. ඡ චත්ථුනි චක්ඛු චත්ථු සොතචත්ථු සානචත්ථු ජිත්භචත්ථු කායචත්ථු භදයචත්ථු. ඉමානි ඡචත්ථුනි පචත්තිකාලෙ සත්තානං විඤ්ඤාණධාතුනං චත්ථුපුරෙ ජාතනිස්සයො.

චත්ථුරූපමෙව පුරෙජාතං භුත්වා නිස්සයො චත්ථුපුරෙජාත නිස්සයො. තත්ථ චිත්තචෙතසිකානං නිස්සයට්ඨානට්ඨෙන චත්ථු නාම. පුරෙජාතන්ති අත්තනො අත්තනො පච්චයුප්පන්නස්ස ධම්මස්ස උප්පත්තික්ඛණතො පුරිමෙ බණෙ ජාතං.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

තත්ථ පටිසන්ධිවිත්තං තදා පුරෙජාතස්ස චත්ථුරුපස්ස අභාවතො අත්තනා සහුප්පන්තමෙව හදයචත්ථුරුපං නිස්සාය උප්පජ්ජති. පයම හවඬගචිත්තං පන පටිසන්ධිවිත්තෙන සහුප්පන්තහදය චත්ථුරුපං නිස්සාය උප්පජ්ජති. දුතියහවඬගචිත්තං පයමහවඬගචිත්තෙන සහුප්පන්තං නිස්සාය උප්පජ්ජති. එවං තතියහවඬගචිත්තං දුතිය හවඬගචිත්තෙන සහුප්පන්තන්තිආදිනා යාවමරණාසන්නකාලා ද්විත්තං මනොධාතුමනොවිඤ්ඤාණධාතුනං චත්ථුපුරෙජාතනිස්සයො වෙදිතබ්බො.

යථා විණාසද්දා නාම විණාතන්තිසු විණාදණ්ඩකෙහි පහරණවෙගෙන එව ජායන්ති, නො අඤ්ඤාථා. තථා පඤ්චවිඤ්ඤාණානි නාම පඤ්චචත්ථුසඬබ්බාතෙසු පඤ්චද්වාරෙසු පඤ්චන්තං ආරම්මණානං ආපාතා ගමනවෙගෙන එව ජායන්ති, නො අඤ්ඤාථා.

ආපාතාගමනඤ්ච තෙසං ද්වාරාරම්මණානං යිතිපත්තකාලෙ එව භොති. ආපාතාගමනපච්චයා ව ද්වික්ඛත්තුං හවඬගං වලති. හවඬගවලන පච්චයා ව ආවජ්ජනං උප්පජ්ජති. ආවජ්ජනපච්චයා ව තානි පඤ්චවිඤ්ඤාණානි උප්පජ්ජන්ති. තස්මා චක්ඛාදීනි පඤ්චචත්ථුනි පුරෙ අතීතහවඬගචිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණෙ උප්පන්නානි එව පඤ්චවිඤ්ඤාණධාතුනං චත්ථුපුරෙජාතපච්චයා භොන්ති.

මරණාසන්නකාලෙ පන සබ්බානි ඡ චත්ථුනි චුතිවිත්තතො පුරෙ සත්තරසමස්ස හවඬගචිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණෙ එව උප්පජ්ජන්ති, තතො පරං න උප්පජ්ජන්ති. තස්මා මරණාසන්නකාලෙ හවඬගචිත්තානි ව සබ්බානි ඡද්වාරිකවීථිවිත්තානි ව චුතිවිත්තඤ්ච පුරෙතරං උප්පන්නානි තානියෙව අත්තතො අත්තතො චත්ථුනි නිස්සාය උප්පජ්ජන්ති. අයං චත්ථුපුරෙජාත නිස්සයො.

කතමො පන චත්ථාරම්මණපුරෙජාතනිස්සයො. යදා අත්තතො අජ්ඣත්තං චත්ථුරුපං ආරබ්භ යං රූපං නිස්සාය මම මනොවිඤ්ඤාණං චත්තති, එතං මම එසො හමස්මි එසො මෙ අත්තාති එවං තණ්හාමාන දිට්ඨිහි ගහණවසෙන වා එතං අනිච්චං එතං දුක්ඛං එතං අනත්තාති එවං සම්මසනවසෙන වා ආවජ්ජනාදීනි මනොද්වාරිකවීථි විත්තානි පචත්තන්ති. තදා තං තං චත්ථුරුපං පච්චෙකං තෙසං නිස්සයචත්ථු ව භොති තෙසං ආරම්මණඤ්ච. තස්මා තං තං හදයරූපං තස්ස තස්ස විත්තුප්පාදස්ස චත්ථාරම්මණපුරෙජාතපච්චයො භොති. අයං චත්ථාරම්මණ පුරෙජාතනිස්සයො. එවං නිස්සයපච්චයො තිව්ධො භොති.

ඉධ සුත්තන්තනිස්සයොපි චත්තබ්බො. ඉමෙ මනුස්සා වා තිරච්ඡානගතා වා රුක්ඛාදියො වා මහාපථවියං පතිට්ඨිතා, මහා පථවී ව හෙට්ඨා

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

මහාඋදකක්කන්ධෙ, මහාඋදකක්කන්ධො ච හෙට්ඨා මහාවාතක්කන්ධෙ, මහාවාතක්කන්ධො ච හෙට්ඨා අජටාකාසෙ, මනුස්සා ගෙහෙසු, භික්ඛු විහාරෙසු, දෙවා දිබ්බවිමානෙසුනිආදිනා සබ්බං ලොකජපවත්තිං ඤාත්වා නිස්සයපච්චයො චෙදිතබ්බො. නිස්සයපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

9. උපනිස්සයපච්චයො

තිව්ධො උපනිස්සයපච්චයො, ආරම්මණුපනිස්සයො අනන්තරූපනිස්සයො පකතූපනිස්සයො. තත්ථ ආරම්මණුප නිස්සයො ආරම්මණාධිපතිපච්චයසදිසො, අනන්තරූපනිස්සයො අනන්තරපච්චයසදිසො.

කතමො පකතූපනිස්සයො. සබ්බෙපි අතීතානාගත පච්චුප්පන්නා අජ්ඣත්තබ්බිද්ධාභූතා විත්තචෙතසිකරූපධම්මා ච නිබ්බානඤ්ච පඤ්ඤත්ති ච සබ්බෙසං පච්චුප්පන්නානං විත්තචෙතසිකානං ධම්මානං යථාරහං පකතූපනිස්සයො.

තත්ථ අතීතො පරිනිබ්බුතො අම්භාකං බුද්ධො ච ධම්මො ච අරියසාවකසඬ්ඨිසො ච සම්මුතිසඬ්ඨිසපරම්පරා ච අම්භාකං පච්ඡිම ජනානං කුසලුප්පත්තියා පකතූපනිස්සයපච්චයො. තථා ලොකෙ අතීතා කාලඬ්ඨිකතා මාතෘපිතරො ච ආචරියා ච පණ්ඩිතසමණබ්‍රාහ්මණා ච පාකටා නානාතිත්ථාවරියා ච මහිද්ධිකා මහානුභාවා පොරාණකරාජානො ච පච්ඡිමකානං ජනානං කුසලුප්පත්තියා චා අකුසලුප්පත්තියා චා සුබදුක්ඛුප්පත්තියා චා පකතූපනිස්සයො. තථා හි තෙ පච්ඡිමකානං ජනානං අත්ථාය නානාසද්ධම්මපඤ්ඤත්තියො චා නානාඅසද්ධම්මපඤ්ඤත්තියො චා නානාලොකූපකරණානි චා පුරෙ පට්ඨපෙසුං. පච්ඡිමජනා ච තෙහි පට්ඨපිතෙසු දානසීලාදිධම්මෙසු චා ලොකචාරිත්ත කුලගොත්තචාරිත්ත ධම්මෙසු චා නානාදිට්ඨිවාදෙසු චා නානාකම්මායතනසිප්පායතන විජ්ජායානෙසු චා යථාපට්ඨපිතෙසු ගාමනිගමනගරබෙත්තවත්ථු තලාකපොක්ඛරණිආවාටාදීසු චා ගෙහරථසකටනාවා සම්පොතසම්බන්ධාදීසු චා ජාතරූපරජතමණිමුත්තාදීසු චා දායජ්ජං පටිපජ්ජන්නා ලොකෙ වඩ්ඪන්ති.

අනාගතොපි මෙත්තෙයොෆ නාම බුද්ධො ච තස්ස ධම්මො ච තස්ස සඬ්ඨිසො ච එතරහි බහුජ්ජනානං පාරම්පුඤ්ඤජපවත්තියා පකතූපනිස්සයපච්චයො. තථා ඉමස්මිං භවෙ ච පච්ඡිමෙ කාලෙ පටිලභිස්සමානා ඉස්සරියට්ඨානධනධඤ්ඤසම්පත්තියො පුරිමෙ කාලෙ ඨිතානං මහාජනානං නානාභිසඬ්ඨාරූප්පත්තියා පකතූපනිස්සය පච්චයො. අනාගතභවෙ ච අනුභවිස්සමානා භවසම්පත්ති හොග සම්පත්තියො මග්ගඵලනිබ්බානසම්පත්තියො ච එතරහි පච්චුප්පන්නභවෙ ඨිතානං.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

දානසීලාදිපුඤ්ඤකිරියුප්පත්තියා පකතූපනිස්සයපච්චයො. යථා හි ලොකෙ හෙමන්තෙ කාලෙ ධඤ්ඤප්ඵලානි ලභිස්සාමාති වස්සිකෙ කාලෙ කස්සනවජ්ජනකම්මානි ආරහන්ති, කම්මෙ සිද්ධෙ තං තං ධනං ලභිස්සාමාති පුබ්බභාගෙ තං තං වීරියකම්මං වා තං තං පඤ්ඤාකම්මං වා ආරහන්ති. තත්ථ ධඤ්ඤප්ඵලජ්ජපටිලාභො ව තං තං ධනජ්ජපටි ලාභොව තං තං කම්මාරම්භස්ස අනාගතපකතූපනිස්සයපච්චයො තං තං කම්මාරම්මො ව ධඤ්ඤප්ඵලජ්ජපටිලාභස්ස ව තං තං ධනජ්ජපටි ලාභස්ස ව අතීතපකතූපනිස්සයපච්චයො. එවමෙව පච්ඡිමෙ අනාගතෙ කාලෙ නානාකම්මජ්ජලානි සම්පස්සන්තා පත්ථයන්තා මහාජනා පුරිමෙ පච්චුප්පන්තො කාලෙ නානාපුඤ්ඤකම්මානි ආරහන්ති. තත්ථ පුඤ්ඤප්ඵලානි පුඤ්ඤකම්මානං අනාගතපකතූපනිස්සයපච්චයො. පුඤ්ඤකම්මානි පුඤ්ඤප්ඵලානං අතීතපකතූපනිස්සයපච්චයො. තස්මා අනාගතපකතූපනිස්සයොපි අතීතපකතූපනිස්සයො විය අතීතහන්තො පච්චයො හොති.

පච්චුප්පන්තා බුද්ධායො පච්චයා පච්චුප්පන්තානං මනුස්සදෙවබ්‍රහ්මානං පච්චුප්පන්තා මාතෘපිතරො පච්චුප්පන්තානං පුත්තධීතාදීනං පච්චුප්පන්තපකතූප නිස්සයො නාම. සො සුපාකට්ඨොයෙව.

අජ්ඣත්තභූතා පකතූපනිස්සයධම්මා නාම බුද්ධාදීසු සවිඤ්ඤාණකසන්තානෙසු උප්පන්තා පච්චයධම්මා. ඛේද්ධාභූතා පකතූපනිස්සයධම්මා නාම සත්තානං පතිට්ඨානභූතා පථවිපබ්බතනදී සමුද්දාදයො තෙසං තෙසං සත්තානං ඛණ්ඩපකාරා අරඤ්ඤවනරුක්ඛ තිණපුබ්බණ්ණාපරණ්ණාදයො චන්දසුරියගහනක්ඛත්තාදයො වස්සොදකඅග්ගිවාතසීතඋණ්හාදයො ව සබ්බෙපි තෙ සත්තානං කුසලුප්පත්තියා වා අකුසලුප්පත්තියා වා සුබුප්පත්තියා වා දුක්ඛුප්පත්තියා වා බලවපච්චයො හොන්ති.

ඉමෙ ජනා දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බාසිස්සාමාති බොධිපක්ඛිය ධම්මෙ වා භාවෙත්ති, අනාගතෙ බුද්ධකාලෙ පරිනිබ්බාසිස්සාමාති පාරමිධම්මෙ වා පරිපූරෙත්ති. තත්ථ නිබ්බානං තෙසං ධම්මානං උප්පත්තියා බලවපච්චයො හොති.

ලොකෙ නානාවොහාරභූතා නාමපඤ්ඤත්තියො ව බුද්ධ සාසනෙ තිපිටකපරියත්තිධම්මභූතා නාමපඤ්ඤත්තියො ව තෙසං තෙසං අත්ථානං ජානනත්ථාය බලවපච්චයො.

තත්ථ සඬ්ඛතධම්මා නාම පච්චයෙ සති උප්පජ්ජන්ති, අසති නුප්පජ්ජන්ති. උප්පජ්ජිත්වාපි පච්චයෙ සති තිට්ඨන්ති, අසති න තිට්ඨන්ති. තස්මා තෙසං

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

උප්පත්තියා වා යිතියා වා පච්චයො නාම ඉච්ඡිතබ්බො. නිබ්බානං පන පඤ්ඤත්ති ච අසඬ්ඛතධම්මා භොන්ති අජාතිධම්මා අනුප්පාදධම්මා නිච්ච ධම්මා ධුවධම්මා. තස්මා තෙසං උප්පාදාය වා යිතියා වා පච්චයො නාම නත්ථීති.

කුසලො කුසලස්ස උපනිස්සයො. සද්ධං උපනිස්සාය දානං දෙනි, සීලං සමාදියතීතිආදිනා සුපාකටො. තථා රාගං උපනිස්සාය පාණං හනති, අදින්නං ආදියතීතිආදිනා සප්පායං උතුං සප්පායං භොජනං උපනිස්සාය කායිකං සුඛං පච්චනුභොතීතිආදිනා ච අකුසලො අකුසලස්ස, අබ්‍යාකතො අබ්‍යාකතස්ස උපනිස්සයොපි සුපාකටො.

කුසලො පන අකුසලස්සපි බලවුපනිස්සයො. දානං දත්වා තෙන දානෙන අත්තානං උක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. තථා සීල සම්පන්නො භුත්වා සමාධිසම්පන්නො භුත්වා පඤ්ඤාසම්පන්නො භුත්වා අත්තානං උක්කංසෙති, පරං වම්භෙති.

කුසලො අබ්‍යාකතස්සපි බලවුපනිස්සයො. සබ්බානි චතුර්විකකුසලකම්මානි වා කම්මපරිවාරානි කුසලානි වා කාලන්තරෙ චතුර්විකානං විපාකාබ්‍යාකතානං බලවුපනිස්සයො. දානපාරමිං පුරෙන්නා පුරණකාලෙ බහුං කායිකදුක්ඛං පච්චනුභවන්ති. තථා සීලපාරමිං නික්ඛම්පාරමිං පඤ්ඤාපාරමිං වීරියපාරමිං බන්තිපාරමිං සච්චපාරමිං අධිට්ඨානපාරමිං මෙත්තාපාරමිං උපෙක්ඛා පාරමිං. එසෙව නයො ක්‍රියානභාවනා මග්ගභාවනාසුපි.

අකුසලො කුසලස්සපි බලවුපනිස්සයො. ඉධෙකච්චො පාපං කත්වා පච්ඡා විප්පටිසාරි භුත්වා තස්ස පාපස්ස පහානාය දානසීලක්‍රියාමග්ගකුසලානි සම්පාදෙති. තං පාපං තෙසං කුසලානං බලවුපනිස්සයො.

අකුසලො අබ්‍යාකතස්සපි බලවුපනිස්සයො. ඉධ බහු ජනා දුච්චරිතානි කත්වා චතුසු අපායෙසු පතිත්වා අපායදුක්ඛං පච්චනුභවන්ති. දිට්ඨධම්මෙපි කෙච්ඡි අත්තනො වා පරස්ස වා දුච්චරිතකම්ම පච්චයා බහුං දුක්ඛං පච්චනුභවන්ති. කෙච්ඡි දුච්චරිතකම්මෙන ධනං ලභිත්වා සුඛං පච්චනුභවන්ති. බහුජ්ජනා රාගමූලකං බහුං දුක්ඛං පච්චනුභවන්ති, දොසමූලකං දිට්ඨිමූලකං මානමූලකන්ති.

අබ්‍යාකතො කුසලස්සපි බලවුපනිස්සයො. ධන සම්පත්තියා දානං දෙනි, සීලං පුරෙති, පඤ්ඤං පුරෙති, භාවනාසප්පායං ආවාසං වා ලෙණං වා ගුහංවා රුක්ඛං වා අරඤ්ඤං වා පබ්බතං වා ගොවරගාමං වා උතුසප්පායං වා ආහාරසප්පායං වා ලභිත්වා තං තං භාවනං භාවෙති.

අබ්‍යාකතො අකුසලස්සපි බලවුපනිස්සයො. ලොකෙ චක්ඛුසම්පදං නිස්සාය බහුනි දස්සනමූලානි අකුසලානි උප්පජ්ජන්ති. එස නයො සොතසම්පදාදිසු. තථා

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

හත්ථසම්පදං පාදසම්පදං සත්ථසම්පදං ආවුධසම්පදන්තිආදිනාපි චත්තබ්බො. එවං උපනිස්සයො තිව්ධො හොති.

ඉධ සුත්තන්තූපනිස්සයොපි චත්තබ්බො. කල්‍යාණමිත්තං උප නිස්සාය පාපමිත්තං උපනිස්සාය ගාමං උපනිස්සාය අරඤ්ඤං උපනිස්සායාතිආදිනා බහුසු යානෙසු ආගතො. අපි ච පඤ්චනියාමධම්මා සත්තලොක සඞ්ඛාරලොක ඔකාසලොක සඞ්ඛාතානං තිණ්ණං ලොකානං අවිච්ඡින්නප්පචත්තියා බලවපච්චයා හොන්ති. අයඤ්ච අත්ථො නියාමදීපනියං අම්හෙහි විත්ථාරතො දීපිතොති.

කෙනට්ඨෙත ආරම්මණුපනිස්සයොති. අධිපතිභූතං ආරම්මණමෙව ආරම්මණිකධම්මානං බලවනිස්සයට්ඨෙත ආරම්මණුප නිස්සයො.

කෙනට්ඨෙත අනන්තරූපනිස්සයොති. පුරිමං අනන්තරවිත්තමෙව පච්ඡිමස්ස අනන්තරවිත්තස්ස උප්පජ්ජනත්ථාය බලවනිස්සයට්ඨෙත අනන්තරූපනිස්සයො. මාතා විය පුරිමවිත්තං, පුත්තො විය පච්ඡිමවිත්තං. යථා මාතා අත්තනො අනන්තරෙ පුත්තස්ස උප්පජ්ජනත්ථාය බලවූප නිස්සයො හොති, තථා පුරිමවිත්තං පච්ඡිමවිත්තස්ස උප්පජ්ජනත්ථායාති.

කෙනට්ඨෙත පකතූපනිස්සයොති. පකතියාව ලොකෙ පණ්ඩිතානං පාකටො උපනිස්සයො පකතූපනිස්සයො.

එත්ථ ච අනන්තරූපනිස්සයානුභාවො අනන්තරවිත්තෙ එව ඵරති. පකතූපනිස්සයානුභාවො පන දුරෙපි ඵරතියෙව. තථා හි ඉමස්මිං භවෙ පුරිමෙසු දිවසෙසු වා මාසෙසු වා සංවච්ඡරෙසු වා දිට්ඨසුතසායිතසායිතච්ඡිතවිඤ්ඤාතාති ආරම්මණාති පච්ඡාතථාරූපෙ පච්චයෙ සති වස්සසතෙපි මනොද්ථාරෙ ආපාතං ආගච්ඡන්ති. ඉදං නාම පුබ්බෙ මයා දිට්ඨං සුතන්තිආදිනා සත්තා අනුස්සරන්ති. ඔපපාතිකසත්තා පන පුරිමභවංපි අනුස්සරන්ති. තථා මනුස්සෙසුපි අප්පෙකච්චෙ ජාතිස්සරසඤ්ඤාලාභිනො. තථා පුබ්බෙ අනෙකසතසහස්සෙසු දිට්ඨාදීසු වත්ථුසු පච්ඡා එකස්මිං බණෙ එකං වත්ථුං දිස්වා වා සුත්වා වා තස්මිං එව බණෙ බහුසුපි තෙසු මනොවිඤ්ඤාණසන්තානං ඵරමානං පචත්තතීති. උපනිස්සයපච්චය දීපනා නිට්ඨිතා.

10. පුරෙජාතපච්චයො

තිව්ධො පුරෙජාතපච්චයො. වත්ථුපුරෙජාතපච්චයො ච ආරම්මණපුරෙජාතපච්චයො ච වත්ථාරම්මණපුරෙජාතපච්චයො ච.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

තත්ථ වත්ථුපුරෙජානො ච වත්ථාරම්මණපුරෙජානො ච පුබ්බෙ නිස්සයපච්චයෙ නිස්සයනාමෙන වුත්තා එව.

ආරම්මණපුරෙජානො නාම පච්චුප්පන්නානි අටියාරසනිජ්ඣන්තරූපානි එව. තෙසුපි පච්චුප්පන්නානි රූපසද්දාදීනි පඤ්චාරම්මණානි පඤ්චන්තං පඤ්චවිඤ්ඤාණ වීථිචිත්තානං නියමතො ආරම්මණපුරෙජානපච්චයා හොත්ති. යථා හි විණාසද්දා නාම විණාතන්තීසු විණාදණ්ඩකෙන පහරණ පච්චයා එව උප්පජ්ජන්ති. එවඤ්ච සති තෙ සද්දා පුරෙජානානි විණාතන්ති විණාදණ්ඩකෙහි විනා උප්පජ්ජන්තං න සක්කොත්ති. එවමෙවං පඤ්ච විඤ්ඤාණ වීථිචිත්තානිපි පඤ්චසු වත්ථුද්වාරෙසු පඤ්චන්තං ආරම්මණානං ආපාතාගමන පච්චයා එව උප්පජ්ජන්ති. ආපාතාගමනඤ්ච තෙසං ද්විත්තං ධීතිපත්තකාලෙ එව හොති. න කෙවලඤ්ච තස්මිං කාලෙ තානි පඤ්චාරම්මණානි තෙසු පඤ්චවත්ථුසු එව ආපාතමාගච්ඡන්ති. අථ බො භවඬගමනොද්වාරෙපි ආපාතං ආගච්ඡන්තියෙව. තස්මිං ආපාතගමනත්තා එව තං භවඬගමිපි ද්වික්ඛත්තුං චලිත්වා උපච්ඡිජ්ජති, භවඬගුපච්ඡෙදෙ එව තානි වීථිචිත්තානි උප්පජ්ජන්ති. එවඤ්ච සති තානි වීථිචිත්තානි පුරෙජානෙහි වත්ථු ද්වාරාරම්මණෙහි විනා උප්පජ්ජන්තං න සක්කොත්ති. තානි පන සබ්බානිපි අටියාරසනිජ්ඣන්තරූපානි නිරුද්ධානි හුත්වා අතීතානිපි හොත්ති, අනුප්පන්නානි හුත්වා අනාගතානිපි හොත්ති. උප්පන්නානි හුත්වා පච්චුප්පන්නානිපි හොත්ති. සබ්බානිපි මනොවිඤ්ඤාණවීථිචිත්තානං ආරම්මණානි හොත්ති. තෙසු පච්චුප්පන්නානි එව තෙසං ආරම්මණපුරෙජානපච්චයා හොත්ති. යදා දුරෙ වා පටිච්ඡන්තො වා යීතං තං තං ආරම්මණවත්ථුං මනසා එව ආරම්මණං කරොති, තදා තං තං වත්ථු සචෙ තත්ථ තත්ථ විජ්ජමානං හොති, පච්චුප්පන්නං නාම හොති. පුරෙජානපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

11. පච්ඡාජානපච්චයො

පච්ඡිමං පච්ඡිමං පච්චුප්පන්නං චිත්තං පුරෙජානස්ස පච්චුප්පන්නස්ස චතු සමුට්ඨානිකස්ස රූපකායස්ස වුඬ්ඨිවිරුළුහියා පච්ඡාජානපච්චයො. යථා තං පච්ඡිමවස්සෙසු අනුවස්සං වස්සමානානි වස්සොදකානි පුරිමවස්සෙසු ජාතානං රුක්ඛපොතකානං වුඬ්ඨිවිරුළුහියා පච්ඡාජාන පච්චයා හොත්ති.

තත්ථ පච්ඡිමං පච්ඡිමං චිත්තන්ති පයමභවඬගතො පටියාය යාව වුති චිත්තා සබ්බං චිත්තං වුච්චති. පුරෙජානස්සාති පටිසන්ධිචිත්තෙන සහුප්පන්නං කම්මජරූපකායං ආදිං කර්වා අජ්ඣත්තසන්නාපරියාපන්නො සබ්බො චතුසමුට්ඨානිකරූපකායො වුච්චති.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

පටිසන්ධිවිත්තෙන සහුප්පන්තස්ස කම්මජරුපකායස්ස පයම භවඤ්ඤාදීනි පන්තරසභවඤ්ඤාදීනි පච්ඡායානපච්චයා භොන්ති. පටිසන්ධි චිත්තං පන තෙන කායෙන සහුප්පන්තත්තා පච්ඡායානං න භොති. සොළසමභවඤ්ඤාදීනි තස්ස කායස්ස භිජ්ජනක්ඛේතෙ උප්පන්තත්තා පච්චයො න භොති. තස්මා පන්තරසභවඤ්ඤාදීනි වුත්තං.

පටිසන්ධිවිත්තස්ස ධීතික්ඛණේ පන ද්වෙ රූපකායා උප්පජ්ජන්ති කම්මජරුපකායො ච උතුජරුපකායොච. තථා භවිගක්ඛණෙපි. පයමභවඤ්ඤාදීනි උප්පාදක්ඛණේ පන තයො රූපකායා උප්පජ්ජන්ති කම්මජරුපකායො ච උතුජරුපකායො ච චිත්තජරුපකායො ච. යදා ඛේද්ධාභාරජ්ඣරණං ලභිත්වා අජ්ඣන්තාභාරො ආභාරජරුපකායං ජනෙති, තතො පටියාය චතුසමුට්ඨානිකා චත්තාරො රූපකායා දීප ජාලා විය පවත්තන්ති. තෙ උප්පාදක්ඛණං අතික්කම්ම යාව ධීතිභාවෙන ධරන්ති, තාව පන්තරසචිත්තානි තෙසං කායානං පච්ඡායානපච්චයා භොන්තියෙව.

වුඨ්ඨිවිරුල්භියානි චතුසමුට්ඨානිකරූපසන්තතියා උපරූපරි වුඨ්ඨියා ච විරුල්භියා ච. තථාහි පුරිමා පුරිමා චත්තාරො රූපකායා සවෙ පච්ඡායාන පච්චයං පුනස්පුනං ලභන්ති, එවං සති තෙ නිරුජ්ඣන්තාපි පච්ඡාරූපසන්තතිපරම්පරානං වුඨ්ඨියා ච විරුල්භියා ච වෙපුල්ලාය ච බලව පච්චයා හුත්වා නිරුජ්ඣන්තිති. පච්ඡායානපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

12. ආසෙවනපච්චයො

ද්වාදස අකුසලචිත්තානි සත්තරස ලොකියකුසල චිත්තානි ආවජ්ජනද්වයවජ්ජිතානි අට්ඨාරසකිරියචිත්තානීති සත්ත චත්තාලීසං ලොකියජවනචිත්තානි ආසෙවනපච්චයො. තෙසු නිරන්තරජ්ජවත්තං ජවනසන්තතිං පත්වා පුරිමං පුරිමං ජවනචිත්තං ආසෙවන පච්චයො. චතුහි මග්ගචිත්තෙහි පච්ඡිමං පච්ඡිමං චිත්තං ආසෙවනපච්චයුප්පන්තං.

කෙනට්ඨෙත ආසෙවනන්ති. උපරූපරිපගුණභාවච්චිඨන්තත්ථංථාම බලවච්චන්තත්ථස්ථෙව පරිවාසග්ගාභාපනට්ඨෙත.

තත්ථ පගුණභාවොති පුනස්පුනං සජ්ඣායිතස්ස පාලිපායස්ස සුඛෙන පවත්තනං විය ජවනට්ඨානජවනකිව්චසඤ්ඤානෙ යානකිව්චවිසෙසෙ පච්ඡිම පච්ඡිමචිත්තස්ස සුඛෙන පවත්තනං. පරිවාසො නාම කොසෙයාවත්ථං පුනස්පුනං සුගන්ධෙන පරිවාසනං විය චිත්තසන්තානෙ පුනස්පුන්තං රජ්ජනදුස්සනාදිනා වා අරජ්ජන අදුස්සනාදිනා වා පරිවාසනං. පුරිමස්මිං ජවනචිත්තෙ නිරුද්ධෙපි තස්ස ජවනවෙගො න නිරුජ්ඣති, පච්ඡිමං

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

චිත්තසන්තානං ඵරමානො පවත්තනියෙව. තස්මා පච්ඡිමං පච්ඡිමං ජවනචිත්තං උප්පජ්ජමානං තෙන වෙගෙන පග්ගහිතං බලවතරං භුත්වා උප්පජ්ජති. එවං පුරිමචිත්තං අත්තනො පරිවාසං පච්ඡිමචිත්තං ගණ්භාපෙනි. පච්ඡිමඤ්ච චිත්තං පුරිමස්ස චිත්තස්ස පරිවාසං ගහෙත්වා පවත්තති. එවං සන්තෙපි සො ආසෙවනවෙගො පකතියා සත්තහි චිත්තවාරෙහි පරික්ඛයං ගච්ඡති, තතො පරං තදාරම්මණවිපාක චිත්තං වා උප්පජ්ජති, හවඬග චිත්තවාරො වා පවත්තති.

ඉධ සුත්තන්තාසෙවනපච්චයොපි වත්තබ්බො. සතිපට්ඨානං භාවෙති, සම්මප්පධානං භාවෙති, සතිසම්බොජ්ඣාසංඝාතං භාවෙති, ධම්ම විවයසම්බොජ්ඣාසංඝාතං භාවෙති, සම්මාදිට්ඨිං භාවෙති, සම්මාසඤ්ඤාපං භාවෙතීති ආදිනා බහුසු යානෙසු වුත්තො. තත්ථ භාවෙතීති එකංපි දිවසං භාවෙති, සත්තපි දිවසානි භාවෙති, එකංපි මාසං භාවෙති, සත්තපි මාසානි භාවෙති, එකංපි සංවච්ඡරං භාවෙති, සත්තපි සංවච්ඡරානි භාවෙතීති අත්ථො.

පුරිමපුරිමෙසු හවෙසු ආසෙවිතානි භාවිතානි බහුලී කතානි කුසලානි වා අකුසලානි වා පච්ඡිමපච්ඡිමෙසු හවෙසු බලවතරානං කුසලානං වා අකුසලානං වා උප්පත්තියා ආසෙවන පච්චයො.

කාලන්තරෙ වා හවන්තරෙ වා තාදිසානං කුසලාකුසලානං උප්පත්තියා පච්චයො උපනිස්සයපච්චයො නාම. තෙසංයෙව බලවතරත්ථාය පච්චයො ආසෙවනපච්චයො නාම.

ලොකෙපි මහන්තෙසු චිත්තභාවනාකම්මෙසු වාචා භාවනාකම්මෙසු කායභාවනාකම්මෙසු අඬගපච්චඬගභාවනාකම්මෙසු කම්මායතනසිප්පායතනවිජ්ජායානෙසු ච ආසෙවනා භාවනා බහුලීකම්මානං නිස්සන්දගුණා නාම සන්දිස්සන්තියෙව.

සබ්බෙසං බණ්ඩකම්මානං මජ්ඣෙ ඵවරූපස්ස ආසෙවන පච්චයස්ස විජ්ජමානත්තා පුරිසබලපුරිසථාමානං උපරූපරි වඩ්ඪන වසෙන චිරකාලං පවත්තිතානි පුරිසකම්මානි නිජ්ජත්තිං පාපුණන්ති, සබ්බඤ්ඤාඤ්ඤාද්ධභාවංපි ගච්ඡන්ති. ආසෙවනපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

13. කම්මපච්චයො

දූවිධො කම්මපච්චයො සහජාතකම්මපච්චයො නානාක්ඛණික කම්මපච්චයො.

තත්ථ ඛණත්තයසමඬගි භූතා සබ්බාපි කුසලාකුසලා ඛ්‍යාතතචෙනතා සහජාතකම්ම පච්චයො. චෙනතාසම්පයුත්තා සබ්බෙපි චිත්තචෙනසිකා ධම්මාව

පටියානුද්දෙස දීපනීපාඨ

පටිසන්ධිවිත්තෙන සහුප්පන්නා කම්මජරුපධම්මා ච පවත්තිකාලෙ සබ්බෙපි විත්තජරුපධම්මා ච තස්ස පච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නා.

අතීතා කුසලාකුසලවේතනා නානාක්ඛණිකකම්ම පච්චයො. බාත්තිංසවිධා ලොකියවිපාක විත්තවේතසිකා ධම්මා ච සබ්බෙ කම්මජරුපධම්මා ච තස්ස පච්චයස්ස පච්චයුප්පන්නා.

කෙනටියෙන කම්මන්ති. කිරියාවිසෙසටියෙන කම්මං. වේතනා හි කිරියා විසෙසො හොති සබ්බකම්මෙසු ජෙට්ඨකත්තා. තා හි සබ්බෙසු කායචරිමනොකම්මෙසු පච්චුපට්ඨිතෙසු තස්ස තස්ස කම්මස්ස නිජ්ජත්තත්ථාය සම්පයුත්තධම්මෙ වේතෙති කප්පෙති සංවිදහති, එකතො උට්ඨාපෙති, තස්මා සබ්බකම්මෙසු ජෙට්ඨකා හොති. ඉති කිරියාවිසෙසටියෙන කම්මං නාම. කරොන්ති එතෙතාති චා කම්මං. කිං කරොන්ති. කායිකකිරියංපි කරොන්ති, වාචසිකකිරියංපි කරොන්ති, මානසිකකිරියංපි කරොන්ති. තත්ථ කායිකකිරියා නාම ගමනායාන නිසජ්ජාදයො අභික්කමනපටික්කමනාදයො අන්තමසො අක්ඛිදලානං උක්ඛිපනනික්ඛිපනානිපි. වාචසිකකිරියා නාම වාචාපවත්තනකිරියා. මානසිකකිරියා නාම සුවිත්තිත දුවිත්තිතකිරියා, අන්තමසො පඤ්ච විඤ්ඤාණානං දස්සනකිච්චසවනකිච්චාදීනිපි. සබ්බාපි ඉමා කිරියායො එතාය වේතනාය සත්තා කරොන්ති, සංවිදහන්ති, තස්මා සා වේතනා කම්මං නාම.

අත්තනො පච්චයුප්පන්නෙන සහ ජායතීති සහජාතං. සහජාතඤ්ච තං කම්මඤ්චාති සහජාතකම්මං. සහජාතකම්මං හුත්වා පච්චයො සහජාතකම්ම පච්චයො. සහජාතකම්මභාවෙන පච්චයොති වුත්තං හොති.

අඤ්ඤො කම්මස්ස උප්පත්තික්ඛණො අඤ්ඤො විපාකස්ස උප්පත්තික්ඛණොති එවං විසුං විසුං උප්පත්තික්ඛණො එතස්සාති නානාක්ඛණිකං. නානාක්ඛණිකඤ්ච තං කම්මඤ්චාති නානාක්ඛණිකකම්මං. නානාක්ඛණිකකම්මං හුත්වා පච්චයො නානාක්ඛණිකකම්මපච්චයො. නානාක්ඛණිකකම්මපච්චයභාවෙන පච්චයොති වුත්තං හොති. අරියමග්ගසම්පයුත්තා වේතනා අත්තනො නිරුද්ධානන්තරෙ එව අරියඵලවිපාකං ජනෙති, සාපි නානාක්ඛණිකා එව හොති.

එත්ථ ච එකා දානකුසලවේතනා අත්තනා සහජාතානං විත්තවේතසිකානඤ්ච කායිකවාචසිකකිරියාභූතානං විත්තජරුපානඤ්ච සහජාතකම්මපච්චයො. තාය වේතනාය ආයතීං කාලන්තරෙ උප්පජ්ජමානස්ස විපාකක්ඛන්ධස්ස ච කම්මජරුපක්ඛන්ධස්ස ච නානාක්ඛණික කම්මපච්චයො.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

එවං එකා කම්මපට්ඨත්තා සුවරිතදුවරිතවෙනනා ද්විසු කාලෙසුද්වින්නං පච්චයුජ්ජන්තානං ද්විහි පච්චයසත්තිහි පච්චයො හොතිති.

එත්ථ ච නානාක්ඛණිකකම්මපච්චයෙ කම්මන්ති කිරියාවිසෙසො. සො පන වෙනනාය නිරුද්ධායපි අනිරුජ්ඣත්වා තං චිත්තසන්තානං අනුගච්ඡති යෙව. යදා විපච්චිතුං ඔකාසං ලභති, තදා සො කිරියා විසෙසො චුතිනන්තරෙ එකො අත්තභාවො හුත්වා විපච්චති පාතුභවති. ඔකාසං පන අලභමානා භවසතංපි භවසහස්සංපි භවසතසහස්සංපි තං සන්තානං අනුගච්ඡති යෙව. මහග්ගතකම්මං පන ලද්ධොකාසෙ සති දුතියභවෙ බ්‍රහ්මලොකෙ එකො බ්‍රහ්මත්තභාවො හුත්වා විපච්චති පාතුභවති. සුපරිපක්කකම්මත්තා පන දුතියභවෙ යෙව ඛියති, තතො පරං නානුගච්ඡති. කම්මපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

14. විපාකපච්චයො

ජත්තිංසවිධා විපාකභූතා සහජාතචිත්තවෙනසිකා ධම්මා විපාක පච්චයො. තෙයෙව අඤ්ඤාමඤ්ඤාද්ව පටිසන්ධික්ඛණෙ කම්මජරුපාති ච පචත්තික්ඛණෙ විපාක චිත්තජාතාති චිත්තජරුපාති ච විපාකපච්චයුජ්ජන්තා.

කෙනට්ඨෙත විපාකොති. විපච්චනට්ඨෙත විපාකො. විපච්චනං නාම මුදුනරුණභාවං අතික්කම්ම විපක්කභාවං ආපජ්ජනං. කස්ස පන ධම්මස්ස මුදුනරුණභාවො, කස්ස විපක්කභාවොති. නානාක්ඛණිකකම්මපච්චය සඞ්ඛාතස්ස අතීතකම්මස්ස මුදුනරුණභාවො, තස්සෙව කම්මස්ස විපක්කභාවො.

තත්ථ එකස්ස කම්මස්ස චතස්සො අවත්ථායො හොන්ති වෙනනා චත්ථා කම්මාවත්ථා නිමිත්තාවත්ථා විපාකාවත්ථාති.

තත්ථ තාය වෙනනාය නිරුද්ධායපි තස්සා කිරියා විසෙසො න නිරුජ්ඣති, තං චිත්තසන්තානං අනුගච්ඡති යෙව. අයං කම්මාවත්ථා නාම.

නිමිත්තාවත්ථාති තං කම්මං යදා විපච්චිතුං ඔකාසං ලභති, තදා මරණාසන්නකාලෙ තස්ස පුග්ගලස්ස තමෙව කම්මං වා පච්චුපට්ඨාති, සො පුග්ගලො තදා දානං දෙන්තො විය සීලං රක්ඛන්තො විය පාණ්ණානං වා කරොන්තො විය හොති. කම්මනිමිත්තං වා පච්චුපට්ඨාති, දාන චත්ථුආදිකං වා සත්ථාදිකං වා අඤ්ඤා වාපි පුබ්බෙ තස්ස කම්මස්ස උපකරණභූතං ආරම්මණං තදා තස්ස පුග්ගලස්ස භත්ථගතං විය හොති. ගතිනිමිත්තං වා පච්චුපට්ඨාති, දිබ්බවිමානාදිකං වා නිරයග්ගිජාලාදිකං වා උජ්ජ්ජමානභවෙ උපලභිතබ්බං වා අනුභවිතබ්බං වා ආරම්මණං තදා දිස්සමානං හොති. අයං නිමිත්තා චත්ථා නාම.

පටියානුද්දෙස දීපනීපාද

විපාකාවත්ථානි සචෙ සො පුග්ගලො තථා පච්චුපට්ඨිතං තං කම්මං වා කම්මනිමිත්තං වා ගතිනිමිත්තං වා එකං ආරම්මණං අමුඤ්චමානො මරති, තදා තං කම්මං තස්මිංභවෙ විපච්චති, තං කම්මං තස්මිංභවෙ එකො අත්තභාවො භුත්වා පාතුභවති. තත්ථ පුරිමාසු තිසු අවත්ථාසු තං කම්මං මුදුනරුණභූතං හොති, පච්ඡිමං පන විපාකාවත්ථං පත්වා විපක්කභූතං හොති. තෙන වුත්තං විපච්චනං නාම මුදුනරුණභාවං අතික්කම්ම විපක්කභාවං ආපජ්ජනන්ති. එවං විපක්කභාවං ආපන්නො චිත්ත චෙතසිකධම්මසමුහො විපාකො නාම.

තත්ථ යථා අම්බජ්ඨලානි නාම යදා විපක්කභාවං ආපජ්ජන්ති, තදා සබ්බසො සිනිද්ධරූපානි හොන්ති. එවමෙවං විපාකධම්මා නාම නිරුස්සාහා නිඛ්‍යාපාරා භුත්වා සබ්බසො සන්තරූපා හොන්ති. තෙසං සන්තරූපත්තායෙව භවඬගචිත්තානං ආරම්මණං අවිභූතං හොති, භවඬගතො චුට්ඨානකාලෙ තං ආරම්මණං න ජානාති. තථාහි රත්තියං නිද්දායන්තස්ස පුරිමභවෙ මරණාසන්තකාලෙ යථාගහිතං කම්මාදිකං ආරම්මණං ආරබ්භ භවඬගසොතං පවත්තමානංපි තස්ස භවඬගසොතස්ස තං ආරම්මණං ආරබ්භ ඉදං නාම මෙ පුරිමභවෙ ආරම්මණං දිට්ඨන්ති කස්සචි ජානනවිටීචිත්තස්ස උජ්ජත්තියා පච්චයො න හොති. සො පුග්ගලො නිද්දායනකාලෙපි උට්ඨානකාලෙපි පුරිමභවසිද්ධං තං නිමිත්තං න ජානාති. එවං නිරුස්සාහනිඛ්‍යාපාරසන්තරූප භාවෙන උපකාරකතා විපාකපච්චයතා නාමාති. විපාක පච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

15. ආහාරපච්චයො

දුට්ඨො ආහාරපච්චයො රූපාහාරපච්චයො අරූපාහාර පච්චයො.

තත්ථ රූපාහාරපච්චයො නාම කබ්බිකාරාහාරසඬ්ඛාතං ඔජ රූපං වුච්චති. සො ච අජ්ඣක්තාහාරො ඛනිද්ධාහාරොති දුට්ඨො. කබ්බිකාරාහාරභක්ඛාතං සත්තානං සබ්බෙපි චතුසමුට්ඨානිකරූපධම්මා තස්ස දුට්ඨස්ස රූපාහාරස්ස පච්චයුජ්ජන්තා.

අරූපාහාරො පන තිට්ඨො එස්සාහාරො මනොසඤ්චෙනතා හාරො විඤ්ඤාණාහාරො ච. තයොපෙන ධම්මා සහජාතානං නාමරූපධම්මානං ආහාරපච්චයො හොන්ති. සහජාතා ච නාමරූප ධම්මා තෙසං පච්චයුජ්ජන්තා.

කෙනට්ඨෙන ආහාරොති. භුසං භරණට්ඨෙන ආහාරො. භුසං භරණට්ඨෙනාතිව දුල්භං පවත්තාපනට්ඨෙන, විරකාලං යිතියා වුඩ්ඪියා විරුල්භියා වෙපුල්ලාය උපත්ථම්භනට්ඨෙනාති වුත්තං හොති. ජනනකිච්චයුත්තොපි ආහාරො උපත්ථම්භනකිච්චජ්ජධානො හොතීති.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

තත්ථ දූවිධො රූපාභාරො අජ්ඣන්තසන්තානො චතුසමුට්ඨානිකං රූපකායං උපබ්බහයන්තො භුසං හරති, දළ්භං පචත්තෙති, චිරං අද්ධානං ගමෙති, තං තං ආයුකප්පපරියොසානං පාපෙතීති ආභාරො.

එස්සාභාරො ආරම්මණෙසු ඉටියානිට්ඨරසං නීහරන්තො සම්පයුත්තධම්මෙ භුසං හරති. මනොසඤ්චෙතනාභාරො කායචචි මනොකම්මෙසු උස්සාහං ජනෙන්නො සම්පයුත්තධම්මෙ භුසං හරති. විඤ්ඤාණාභාරො ආරම්මණවිජානනට්ඨෙත පුබ්බධිගමකිච්චං වහන්තො සම්පයුත්තධම්මෙ භුසං හරති, දළ්භං පචත්තෙති, චිරං අද්ධානං ගමෙතීති ආභාරො. සම්පයුත්තධම්මෙ භුසං හරන්තො සහජාතරූපධම්මෙපි භුසං හරතියෙව.

ඉධ සුත්තන්තනයොපි වත්තබ්බො. යථා සකුණා නාම චක්ඛුහි දිසාවිදිසං විභාවෙත්වා පත්තෙහි රුක්ඛතො රුක්ඛං වනතො වනං ආකාසෙන පක්ඛන්දිත්වා තුණ්ඩකෙහි ඵලාඵලානි තුදිත්වා යාවජීවං අත්තානං යාපෙන්නි. තථා ඉමෙ සත්තා ඡහි විඤ්ඤාණෙහි ආරම්මණානි විභාවෙත්වා ඡහි මනොසඤ්චෙතනාභාරෙහි ආරම්මණවත්ථුප්පට්ඨාහත්ථාය උස්සුක්කනං කත්වා ඡහි එස්සාභාරෙහි ආරම්මණෙසු රසං පාතුහවත්තං කත්වා සුබදුක්ඛං අනුභවත්ති. විඤ්ඤාණෙහි වා ආරම්මණානි විභාවෙත්වා නාමරූප සම්පත්තිං සාධෙන්නි. එස්සෙහි ආරම්මණෙසු රසං පාතුහවත්තං කත්වා ආරම්මණරසානුභවනං වෙදනං සම්පාදෙත්වා තණ්හාවෙපුල්ලං ආපජ්ජන්ති. චෙතනාහි තණ්හාමූලකානි නානාකම්මානි පසවෙත්වා භවතො භවං සංසරන්ති. ඵවං ආභාරධම්මානං මහන්තං ආභාරකිච්චං වෙදිතබ්බන්ති. ආභාරපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

16. ඉන්ද්‍රියපච්චයො

තිවිධො ඉන්ද්‍රියපච්චයො සහජාතින්ද්‍රියපච්චයො පුරෙ ජාතින්ද්‍රියපච්චයො රූපජීවිතින්ද්‍රියපච්චයො.

තත්ථ පන්තරසින්ද්‍රියධම්මා සහජාතින්ද්‍රියපච්චයො නාම, ජීවිතින්ද්‍රියං මනින්ද්‍රියං සුඛින්ද්‍රියං දුක්ඛින්ද්‍රියං සොමනස්සින්ද්‍රියං දොමනස්සින්ද්‍රියං උපෙක්ඛින්ද්‍රියං සද්ධින්ද්‍රියං චිරිසින්ද්‍රියං සතින්ද්‍රියං සමාධින්ද්‍රියං පඤ්ඤින්ද්‍රියං අනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමිතින්ද්‍රියං අඤ්ඤින්ද්‍රියං අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියන්ති. තෙහි සහජාතා විත්තචෙතසිකධම්මා ච රූපධම්මා ච තස්ස පච්චයුප්පන්නා.

පඤ්චින්ද්‍රියරූපානි පුරෙජාතින්ද්‍රියපච්චයො, චක්ඛුන්ද්‍රියං සොතින්ද්‍රියං ඝාතීන්ද්‍රියං ජීවිහින්ද්‍රියං කායින්ද්‍රියං. පඤ්චවිඤ්ඤාණවිත්ත චෙතසික ධම්මා තස්ස පච්චයුප්පන්නා.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

එකං රූපජීවිතින්ද්‍රියං රූපජීවිතින්ද්‍රියපච්චයො. සබ්බානි කම්මජ රූපානි ජීවිතරූපවජ්ජිතානි තස්ස පච්චයුජ්ජන්තානි.

කෙනටියෙන ඉන්ද්‍රියන්ති. ඉස්සරියටියෙන ඉන්ද්‍රියං. තත්ථ කත්ථ ඉස්සරියන්ති. අත්තනො අත්තනො පච්චයුජ්ජන්තොසු ධම්මෙසු ඉස්සරියං. කස්මිං කස්මිං කිච්චෙ ඉස්සරියන්ති. අත්තනො අත්තනො කිච්චෙ ඉස්සරියං. නාමජීවිතං සම්පයුත්තධම්මානං ජීවනකිච්චෙ ඉස්සරියං. ජීවනකිච්චෙති ආයුචඩ්ඪනකිච්චෙ, සන්තතිධීතියා විරකාලධීතිකිච්චෙති අත්ථො. මනින්ද්‍රියං ආරම්මණග්ගහණකිච්චෙ සම්පයුත්තධම්මානං ඉස්සරියං. අවසෙසො ඉන්ද්‍රියටියො පුබ්බෙ ඉන්ද්‍රියයමකදීපනියං චුත්තොයෙව.

එත්ථ වදෙය්‍ය, ද්වෙ ඉත්ථීන්ද්‍රියපුරිස්සන්ද්‍රියධම්මා ඉන්ද්‍රියභූතා සමානාපි කස්මා ඉන්ද්‍රියපච්චයෙ විසුං න ගහිතාති. පච්චයකිච්චස්ස අභාවතො. තිව්ධඤ්ඤි පච්චයකිච්චං ජනනකිච්චඤ්ඤ උපත්ථම්භනකිච්චඤ්ඤ අනුපාලනකිච්චඤ්ඤ. තත්ථ යො පච්චයො පච්චයුජ්ජන්තධම්මස්ස උප්පාදාය පච්චයො හොති, යස්මිං අසති පච්චයුජ්ජන්තො ධම්මො න උප්පජ්ජති, තස්ස පච්චයකිච්චං ජනනකිච්චං නාම. යථා අනන්තරපච්චයො. යො පච්චයො පච්චයුජ්ජන්තධම්මස්ස ධීතියා ව චුඩ්ඪියා ව විරුල්භියා ව පච්චයො හොති, යස්මිං අසති පච්චයුජ්ජන්තො ධම්මො න තිට්ඨති න වඩ්ඪති න විරුහති, තස්ස පච්චයකිච්චං උපත්ථම්භනකිච්චං නාම. යථා පච්ඡාජාතපච්චයො. යො පච්චයො පච්චයුජ්ජන්තස්ස ධම්මස්ස පවත්තියා පච්චයො හොති, යෙන චිනා පච්චයුජ්ජන්තො ධම්මො විරකාලං න පවත්තති, සන්තති ගමනං ඡජ්ජති, තස්ස පච්චය කිච්චං අනුපාලනකිච්චං නාම. යථා රූප ජීවිතින්ද්‍රියපච්චයො. එතෙ පන ද්වෙ ඉන්ද්‍රියධම්මා තෙසු තිසු පච්චය කිච්චෙසු එකකිච්චංපි නසාධෙත්ති, තස්මා එතෙ ද්වෙ ධම්මා ඉන්ද්‍රිය පච්චයෙ විසුං න ගහිතාති.

එතං සන්තෙ එතෙ ද්වෙ ධම්මා ඉන්ද්‍රියාතිපි න චත්තබ්බාති. නො න චත්තබ්බා. කස්මා. ඉන්ද්‍රියකිච්චසබ්භාවතොති. කිං පන එතෙසං ඉන්ද්‍රියකිච්චන්ති. ලිඬගතිමිත්තකුත්තආකප්පෙසු ඉස්සරතා ඉන්ද්‍රිය කිච්චං. තථා හි යස්ස පුග්ගලස්ස පටිසන්ධික්ඛණෙ ඉත්ථීන්ද්‍රියරූපං උප්පජ්ජති, තස්ස සන්තානෙ චතුහි කම්මාදීහි පච්චයෙහි උප්පන්තා පඤ්චක්ඛන්ධ ධම්මා ඉත්ථීභාවාය පරිණමන්ති, සො අත්තභාවො එකන්තෙන ඉත්ථීලිඬග ඉත්ථීනිමිත්ත ඉත්ථීකුත්ත ඉත්ථාකප්පයුත්තො හොති, නො අඤ්ඤථා. න ව ඉත්ථීන්ද්‍රියරූපං තෙ පඤ්චක්ඛන්ධධම්මෙ ජනෙති, න ව උපත්ථම්භති, නාපි අනුපාලෙති, අථ බො තෙ ධම්මා අත්තනො අත්තනො පච්චයෙහි උප්පජ්ජමානා එවඤ්චෙවඤ්ච උප්පජ්ජන්තුති ආණං යපෙන්නං විය තෙසු අත්තනො අනුභාවං පවත්තෙති. තෙ ව ධම්මා තථෙව උප්පජ්ජන්ති, නො අඤ්ඤථාති. අයං ඉත්ථීන්ද්‍රියරූපස්ස ඉත්ථීලිඬගාදීසු ඉස්සරතා. එස නයො පුරිස්සන්ද්‍රියරූපස්ස

පටියානුද්දෙස දීපනිපාඨ

පුරිසලිඬිගාදීසු ඉස්සරතායං. එවං එතෙ ද්වෙ ධම්මා ලිඬිගාදීසු ඉන්ද්‍රියකිච්ච සබ්භාවතො ඉන්ද්‍රියා නාම භොන්තීති.

හදයවත්ථුරුපං පන ද්විත්තං විඤ්ඤාණධාතුනං නිස්සයවත්ථුකිච්චං සාධයමානංපි තාසු ඉන්ද්‍රියකිච්චං න සාධෙති. න හි භාවිත විත්තස්ස පුග්ගලස්ස හදයරූපෙ පසන්තොවා අප්පසන්තො වා ජාතෙපි මනොවිඤ්ඤාණධාතුයො තදනුවත්තිකා භොන්තීති. ඉන්ද්‍රිය පච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

17. ඤානපච්චයො

සත්ත ඤානඬිගානි ඤානපච්චයො, විතක්කො විචාරො පීති සොමනස්සං දොමනස්සං උපෙක්ඛා එකග්ගතා. තෙහි සහජාතා පඤ්චවිඤ්ඤාණවජ්ජිතා විත්තචෙතසිකධම්මා ච රූපධම්මා ච තස්ස පච්චයුප්පන්නා.

කෙනට්ඨෙත ඤානන්ති. උපනිජ්ඣායනට්ඨෙත ඤානං. උපනිජ්ඣාය නට්ඨෙතාති ච මනසා ආරම්මණං උපගන්ත්වා නිජ්ඣායනට්ඨෙත පෙක්ඛනට්ඨෙත. යථා හි ඉස්සාසො දුරෙ යත්වා බුද්දකෙ ලක්ඛණේඛලෙ සරං පවෙසෙන්නො හත්ථෙහි සරං උජුකඤ්ච නිච්චලඤ්ච කත්වා මණේඛලඤ්ච විභූතං කත්වා චක්ඛුනා නිජ්ඣායන්නො පවෙසෙති. එවමෙව ඉමෙහි අඬිගෙහි විත්තං උජුකඤ්ච නිච්චලඤ්ච කත්වා ආරම්මණඤ්ච විභූතං කත්වා නිජ්ඣායන්නො පුග්ගලො උපනිජ්ඣායතීති වුච්චති. එවං උපනිජ්ඣායිත්වා යංකිඤ්චි කායකම්මං වා චචිකම්මං වා මනොකම්මං වා කරොන්නො අවිරජ්ඣමානො කරොති.

තත්ථ කායකම්මං නාම අභික්කමප්පටික්කමාදිකං වුච්චති. චචිකම්මං නාම අක්ඛරවණ්ණපරිපුණ්ණං චචිභෙදකරණං වුච්චති. මනොකම්මං නාම යංකිඤ්චි මනසා ආරම්මණවිභාවනං වුච්චති. දානකම්මං වා පාණාතිපාත කම්මං වා අනුරූපෙහි ඤානඬිගෙහි විනා දුබ්බලෙන විත්තෙන කාතුං න සක්කා භොති. එස නයො සෙසෙසු කුසලාකුසල කම්මෙසුති.

අයඤ්ච අත්ථො විතක්කාදීනං ඤානඬිගධම්මානං විසුං විසුං සභාව ලක්ඛණෙහි දීපෙනබ්බො. සම්පයුත්තධම්මෙ ආරම්මණාහිනිරොපන ලක්ඛණො විතක්කො, සො විත්තං ආරම්මණෙ දළ්භං නියොපෙති. ආරම්මණානුමජ්ජනලක්ඛණො විචාරො, සො විත්තං ආරම්මණෙ දළ්භං සංයොපෙති. ආරම්මණසම්පියායනලක්ඛණාපීති, සා විත්තං ආරම්මණෙ පරිතුට්ඨං කරොති. තිස්සොපි වෙදනා ආරම්මණරසානු භවනලක්ඛණා, තාපි විත්තං ආරම්මණෙ ඉට්ඨානිට්ඨමජ්ඣක්තරසානුභවන කිච්චෙන

පටියානුද්දෙස දීපනිපාද

දළ්හස්පට්ඨද්ධං කරොන්ති. සමාධානලක්ඛණා එකග්ගතා, සාපි චිත්තං ආරම්මණෙන නිව්වලං කත්වා යපෙනීති. ඤානපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

18. මග්ගපච්චයො

ද්වාදස මග්ගඤ්ඤානි මග්ගපච්චයො සම්මාදිට්ඨි සම්මාසඤ්ඤාපො සම්මා වාචා සම්මාකම්මන්තො සම්මාආජීවො සම්මාවායාමො සම්මාසති සම්මාසමාධි මිච්ඡාදිට්ඨි මිච්ඡාසඤ්ඤාපො මිච්ඡාවායාමො මිච්ඡාසමාධි. සෙසා මිච්ඡාවාචා මිච්ඡාකම්මන්තො මිච්ඡාආජීවොති තයො ධම්මා විසුං චෙතසිකධම්මා න හොන්ති. මුසාවාදාදිවසෙන පවත්තානං චතුත්තං අකුසලබන්ධානං නාමං. තස්මා තෙ මග්ගපච්චයෙ විසුං න ගහිතාති. සබ්බෙ සහෙතුකා චිත්ත චෙතසිකධම්මා ච සහෙතුකචිත්තසහ ජාතා රූපධම්මා ච තස්ස පච්චයුප්පන්නා.

කෙනට්ඨෙත මග්ගොති. සුගතිදුග්ගතිනිබ්බාන දිසාදෙසසම්පා පනට්ඨෙත මග්ගො. සම්මාදිට්ඨිආදිකානි හි අට්ඨ සම්මාමග්ගඤ්ඤානි සුගති දිසාදෙසඤ්ච නිබ්බානදිසාදෙසඤ්ච සම්පාපනත්ථාය සංවත්තන්ති. චත්තාරි මිච්ඡාමග්ගඤ්ඤානි දුග්ගතිදිසාදෙසං සම්පාපනත්ථාය සංවත්තන්ති.

තත්ථ ඤානපච්චයො ආරම්මණෙන චිත්තං උජුං කරොති, ථීරං කරොති, අප්පනාපත්තං කරොති. අප්පනාපත්තං නාම ගම්භීරෙ උදකෙ පක්ඛිත්තො මච්ඡොචිය කසිණනිමිත්තාදිකෙ නිමිත්තාරම්මණෙන අනුපවිට්ඨං චිත්තං පවුච්චති. මග්ගපච්චයො වට්ටපපෙ චෙතනාකම්මං විවට්ටපපෙ භාවනාකම්මං උජුං කරොති, ථීරං කරොති, කම්මපපත්තං කරොති, වුද්ධිං විරුල්භිං චෙජුල්ලං කරොති, භූමන්තරපත්තං කරොති. අය මෙනෙසං ද්විත්තං පච්චයානං විසෙසො.

තත්ථ කම්මපපත්තං නාම පාණාතිපාතාදීනං කුසලාකුසල කම්මානං අභිගපාරිජුරියා පටිසන්ධිජනනෙ සමත්ථභාවසඤ්ඤානං කම්මගතිං පත්තං චෙතනාකම්මං. භූමන්තරපත්තං නාම භාවනානුක්කමෙන කාම භූමිතො පටියාය යාව ලොකුත්තරභූමියා එකස්මිංඉරියාපපෙපි උපරූපරිභූමිං පත්තං භාවනාකම්මං. අයඤ්ච අත්ථො ඤානපච්චයෙ වුත්තනයෙන සම්මාදිට්ඨිආදිකානං මග්ගඤ්ඤානං විසුං විසුං සභාව ලක්ඛණෙහි දීපෙනබ්බොති. මග්ගපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

19. සම්පයුත්තපච්චයො

සම්පයුත්තපච්චයො විප්පයුත්තපච්චයොති එකං දුක්ඛං. අත්ථි පච්චයො නත්ථි පච්චයොති එකං දුක්ඛං. විගතපච්චයො අවිගත පච්චයොති එකං දුක්ඛං.

පටියානුද්දෙස දීපනීපාඨ

ඉමානි තීණි පච්චයදුක්කානි විසුං පච්චය විසෙසානි න භොන්ති. පුබ්බෙ ආගතෙසු පච්චයෙසු කෙච් පච්චයා අත්තනො පච්චයුප්පන්නෙහි සම්පයුත්තා භුත්වා පච්චයත්තං ගච්ඡන්ති, කෙච් විජ්ජයුත්තා භුත්වා, කෙච් විජ්ජමානා භුත්වා, කෙච් අවිජ්ජමානා භුත්වා, කෙච් විගතා භුත්වා, කෙච් අවිගතා භුත්වා පච්චයත්තං ගච්ඡන්තිති දස්සනත්ථං ඉමානි තීණි පච්චයදුක්කානි වුත්තානි.

එත්ථ ච අත්ථීති බො කච්චාන අයමෙකො අන්තො, නත්ථීති බො දුතියො අන්තොති එවරුපෙසු යානෙසු අත්ථීනත්ථීසද්දා සස්සතුච්ඡෙදෙසුපචත්තන්ති, තස්මා එවරුපානං අත්ථානං නිවත්තනත්ථං පුන විගතදුක්කං වුත්තං.

සබ්බෙපි සහජාතා චිත්තචෙතසිකා ධම්මා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයා චෙච භොන්ති පච්චයුප්පන්නා ච.

කෙනට්ඨෙත සම්පයුත්තො. එකුප්පාදතා එකනිරොධතා එකචත්ථුකතා එකාරම්මණතානි ඉමෙහි චතුහි සම්පයොගඬිගෙහි සමන්තාගතො භුත්වා සංයුත්තො එකීභාවං ගතොති සම්පයුත්තො.

තත්ථ එකීභාවං ගතොති චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං එස්සාදීහි සත්තහි චෙතසිකෙහි සහ එකීභාවං ගතං භොති, දස්සනන්ති එකං වොහාරං ගච්ඡති. අට්ඨ ධම්මා විසුං විසුං වොහාරං න ගච්ඡන්ති, විනිබ්බුජ්ජිත්වා විඤ්ඤාතුං න සක්කොති. එස නයො සෙසෙසු සබ්බචිත්තුප්පාදෙසුති. සම්පයුත්තපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

20. විජ්ජයුත්තපච්චයො

චතුබ්බිධො විජ්ජයුත්තපච්චයො, සහජාතො චත්ථුපුරෙ ජාතො චත්ථාරම්මණපුරෙජාතො පච්ඡාජාතොති.

තත්ථ සහජාතවිජ්ජයුත්තො නාම ද්විසු සහජාතපච්චය පච්චයුප්පන්නෙසු නාමරුපෙසු නාමං වා රූපස්ස රූපං වා නාමස්ස විජ්ජයුත්තං භුත්වා පච්චයො. තත්ථ නාමන්ති පචත්තිකාලෙ චතුක්ඛන්ධනාමං, රූපස්සාති චිත්තජරූපස්ස, රූපන්ති පටිසන්ධික්ඛණෙ හදයචත්ථුරූපං, නාමස්සාති පටිසන්ධිචතුක්ඛන්ධනාමස්ස. සෙසා තයොපි විජ්ජයුත්තපච්චයා පුබ්බෙ විහත්තා එවාති. විජ්ජයුත්තපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

21. අත්ථිපච්චයෝ

සත්තවිධො අත්ථිපච්චයෝ, සහජාතත්ථිපච්චයෝ චත්ථුපුරෙ ජාතත්ථිපච්චයෝ ආරම්මණුපුරෙජාතත්ථිපච්චයෝ චත්ථාරම්මණුපුරෙ ජාතත්ථිපච්චයෝ පච්ඡාජාතත්ථිපච්චයෝ රූපාභාරත්ථිපච්චයෝ රූප ජීවිතින්ද්‍රියත්ථිපච්චයෝති.

තත්ථ සහජාතපච්චයෝ එව සහජාතත්ථිපච්චයෝ නාම. එස නයො සෙසෙසු ඡසු. පච්චයපච්චයුප්පන්නවිභාගොපි හෙට්ඨා තත්ථ තත්ථ චුත්තොයෙව.

කෙනටියෙන අත්ථිපච්චයෝ. සයං ඛණිකපච්චුප්පන්නතා සඬබාතෙන අත්ථිභාවෙන පච්චුප්පන්නස්ස ධම්මස්ස පච්චයෝ අත්ථිපච්චයෝ. අත්ථිපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

22. නත්ථිපච්චයෝ

23. විගතපච්චයෝ

24. අවිගතපච්චයෝ

සබ්බො අනන්තරපච්චයෝ නත්ථි පච්චයෝ නාම. තථා විගත පච්චයෝ. අවිගතපච්චයොපි අත්ථිපච්චයෙන සබ්බසදිසො. අත්ථිතිව අවිගතොති ව අත්ථතො එකමෙව. තථා නත්ථිති ව විගතොතිව. නත්ථිවිගතඅවිගතපච්චයදීපනා නිට්ඨිතා.

පච්චයත්ථදීපනා නිට්ඨිතා.

පච්චයසභාගො

පච්චයසභාගො චුච්චතෙ. පඤ්චදස සහජාතජාතිකා භොන්ති, චත්තාරො මහාසහජාතා චත්තාරො මජ්ඣිමසහජාතා සත්ත චූද්දකසහජාතා. තත්ථ චත්තාරො මහාසහජාතා නාම සහජාතො සහජාතනිස්සයො සහජාතත්ථි සහජාත අවිගතො. චත්තාරො මජ්ඣිමසහජාතා නාම අඤ්ඤාමඤ්ඤො විපාකො සම්පයුත්තො සහජාතවිප්පයුත්තො. සත්ත චූද්දකසහ ජාතා නාම හෙතු සහජාතාධිපති සහජාතකම්මං සහ ජාතාභාරො සහජාතින්ද්‍රියං ක්කානං මග්ගො.

තයො රූපාභාරා, රූපාභාරො රූපාභාරත්ථි රූපාභාරා විගතො.

පටියානුද්දෙස දීපනීපාය

තීණි රූපජීවිතින්ද්‍රියානි, රූපජීවිතින්ද්‍රියං රූපජීවිතින්ද්‍රියන්ථි
රූපජීවිතින්ද්‍රියාවිගතං.

සත්තරස පුරෙජාතජාතිකා හොන්ති, ඡ වත්ථුපුරෙජාතා ඡ
ආරම්මණපුරෙජාතා පඤ්ච වත්ථාරම්මණපුරෙජාතා. තත්ථ ඡ වත්ථුපුරෙජාතා
නාම වත්ථුපුරෙජාතො වත්ථුපුරෙජාතනිස්සයො වත්ථුපුරෙජාතින්ද්‍රියං
වත්ථුපුරෙජාතවිජ්ජයුත්තං වත්ථුපුරෙජාතන්ථි වත්ථු පුරෙජාතඅවිගතො. ඡ
ආරම්මණපුරෙජාතා නාම ආරම්මණ පුරෙජාතො කිඤ්චිආරම්මණං කොචි
ආරම්මණාධිපති කොචි ආරම්මණපනිස්සයො ආරම්මණපුරෙජාතන්ථි
ආරම්මණපුරෙජාත අවිගතො. කිඤ්චි ආරම්මණන්තිආදීසු
කිඤ්චිකොචිවචනෙහි පච්චුජ්ජන්තං නිජ්ජන්තරූපං ගය්හති. පඤ්ච
වත්ථාරම්මණපුරෙජාතා නාම වත්ථාරම්මණ පුරෙජාතො
වත්ථාරම්මණපුරෙජාතනිස්සයො වත්ථාරම්මණපුරෙජාත විජ්ජයුත්තො
වත්ථාරම්මණපුරෙජාතන්ථි වත්ථාරම්මණපුරෙජාත අවිගතො.

වත්තාරො පච්ඡාජාතජාතිකා හොන්ති, පච්ඡාජාතො
පච්ඡාජාතවිජ්ජයුත්තො පච්ඡාජාතන්ථි පච්ඡාජාතඅවිගතො.

සත්ත අනන්තරො හොන්ති, අනන්තරො සමනන්තරො අනන්තරූප
නිස්සයො ආසෙවනං අනන්තරකම්මං නන්ථි විගතො. එත්ථ ච අනන්තර කම්මං
නාම අරියමග්ගචෙතනා, සා අත්තනො අනන්තරෙ අරියඵලං ජනෙති.

පඤ්ච විසුං පච්චයා හොන්ති, අවසෙසං ආරම්මණං අවසෙසො
ආරම්මණාධිපති අවසෙසො ආරම්මණප නිස්සයො සබ්බො පකතූපනිස්සයො
අවසෙසං නානාක්ඛණික කම්මං. ඉති විත්ථාරතො පටියානපච්චයා
චතුපඤ්ඤාසජ්ජහෙදා හොන්තිති.

තත්ථ සබ්බෙ සහජාතජාතිකා ච සබ්බෙ පුරෙජාත ජාතිකා සබ්බෙ
පච්ඡාජාතජාතිකා රූපාහාරො රූපජීවිතින්ද්‍රියන්ති ඉමෙ පච්චුජ්ජන්තපච්චයා
නාම. සබ්බෙ අනන්තරජාතිකා සබ්බං නානාක්ඛණික කම්මන්ති ඉමෙ
අතීතපච්චයා නාම. ආරම්මණං පකතූපනිස්සයොති ඉමෙ තෙකාලිකා ච
නිබ්බානපඤ්ඤත්තිතං වසෙන කාලවිමුත්තා ච හොන්ති.

නිබ්බානඤ්ච පඤ්ඤත්ති වාති ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා අජ්ජච්චයා නාම අසඬ්ඛනා
නාම. කස්මා. අජාතිකත්තා. යෙසඤ්ඤි ජාති නාම අත්ථි, උජ්ජාදො නාම අත්ථි.
තෙ සජ්ජච්චයානාම සඬ්ඛනා නාම පටිච්චසමුජ්ජන්තා නාම. ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා
අජාතිකත්තා අනුජ්ජාදත්තා අජාතිපච්චයත්තා ච අජ්ජච්චයා නාම අසඬ්ඛනා
නාමාති.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

සප්පච්චයෙසු ච ධම්මෙසු සඬ්ඛතෙසු එකොපි ධම්මො නිච්චො ධූවො සස්සතො අවිපරිතධම්මො නාම නත්ථි. අථ බො සබ්බෙ තෙ ඛයට්ඨෙන අනිච්චා එව භොන්ති. කස්මා. සයඤ්ච පච්චයායත්තවුත්ති කත්තා පච්චයානඤ්ච අනිච්චධම්මත්තා. නනු නිබ්බානඤ්ච පඤ්ඤත්ති ච පච්චයා භොන්ති. තෙ ච නිච්චා ධූවාති. සච්චං. කෙවලෙන පන නිබ්බානපච්චයෙන වා පඤ්ඤත්තිපච්චයෙන වා උප්පත්තො නාම නත්ථි, බහුහි පච්චයෙහි එව උප්පත්තො, තෙ පන පච්චයා අනිච්චා එව අධූවාති.

යෙ ච ධම්මා අනිච්චා භොන්ති, තෙ නිච්චකාලං සත්තෙ තිව්ධෙහි දුක්ඛදණ්ඩෙහි පටිප්පිලෙන්ති බාධෙන්ති, තස්මා තෙ ධම්මා භයට්ඨෙන දුක්ඛා එව භොන්ති. තත්ථ තිව්ධා දුක්ඛදණ්ඩා නාම දුක්ඛදුක්ඛතා සඬ්ඛාර දුක්ඛතා විපරිණාමදුක්ඛතා.

යෙ කෙච් අනිච්චා එව භොන්ති, එකස්මිං ඉරියාපටෙපි පුනප්පුනං හිප්පන්ති, තෙ කථං යාවජ්චං නිච්චසඤ්ඤිතානං සත්තපුග්ගලානං අත්තා නාම භවෙය්‍යං, සාරා නාම භවෙය්‍යං. යෙ ච දුක්ඛා එව භොන්ති, තෙ කථං දුක්ඛප්පටිකුලානං සුඛකාමානං සත්තානං අත්තා නාම භවෙය්‍යං, සාරා නාම භවෙය්‍යං. තස්මා තෙ ධම්මා අසාරකට්ඨෙන අනත්තා එව භොන්ති.

අපි ච යස්මා ඉමාය චතුච්ඡතියා පච්චයදෙසනාය ඉමමත්ථං දස්සෙති. සබ්බෙපි සඬ්ඛතධම්මා නාම පච්චයායත්තවුත්තිකා එව භොන්ති, සත්තානං වසායත්තවුත්තිකා න භොන්ති. පච්චයායත්ත වුත්තිකෙසු ච තෙසු න එකොපි ධම්මො අප්පකෙන පච්චයෙන උප්පජ්ජති. අථ බො බහුහි එව පච්චයෙහි උප්පජ්ජති, තස්මා අයං දෙසනා ධම්මානං අනත්තලක්ඛණදීපනෙ මත්ථකපත්තා භොතිති.

පච්චයසභාගසඬ්ඛගභො නිට්ඨිතො.

පච්චයසට්ඨානානායො

පඤ්චවිඤ්ඤාණෙසු පච්චයසට්ඨානානායො

පච්චයසට්ඨානානායො වුච්චතෙ. එකෙකස්මිං පච්චයුප්පත්තෙ බහුන්තං පච්චයානං සමොධානං පච්චයසට්ඨා නාම. යෙන පන ධම්මා සප්පච්චයා සඬ්ඛතා පටිච්චසමුප්පන්නාති වුච්චන්ති, සබ්බෙ තෙ ධම්මා උප්පාදෙ ච ධීතියඤ්ච ඉමෙහි චතුච්ඡතියා පච්චයෙහි සහිතත්තා සප්පච්චයා නාම, සප්පච්චයත්තා සඬ්ඛතා නාම, සඬ්ඛතත්තා පටිච්චසමුප්පන්නා නාම. කතමෙ

පටියානුද්දෙස දීපනිපාඨ

පන තෙ ධම්මානි. එකච්ඡසතචිත්තානි ච ද්විපඤ්ඤාසචෙතසිකානි ච අට්ඨවිසති රූපානි ච.

තත්ථ එකච්ඡසතචිත්තානි ධාතුචසෙන සත්තචිධානි භවන්ති, චක්ඛු විඤ්ඤාණධාතු සොතච්ඤ්ඤාණධාතු ඝාතච්ඤ්ඤාණධාතු ජිත්භ විඤ්ඤාණධාතු කායවිඤ්ඤාණධාතු මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණ ධාතූනි. තත්ථ චක්ඛුවිඤ්ඤාණද්වයං චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතු නාම. සොතච්ඤ්ඤාණද්වයං සොතච්ඤ්ඤාණධාතු නාම. ඝාතච්ඤ්ඤාණද්වයං ඝාතච්ඤ්ඤාණධාතු නාම. ජිත්භවිඤ්ඤාණද්වයං ජිත්භවිඤ්ඤාණධාතු නාම. කායවිඤ්ඤාණද්වයං කායවිඤ්ඤාණධාතු නාම. පඤ්චද්වාරාවජ්ජන චිත්තඤ්ච සම්පට්ඨිතචිත්තද්වයඤ්ච මනොධාතු නාම. සෙසානි අට්ඨසතං චිත්තානි මනොවිඤ්ඤාණධාතු නාම.

ද්විපඤ්ඤාසචෙතසිකානි ච රාසිචසෙන චතුබ්බිධානි භවන්ති, සත්ත සබ්බචිත්තිකානි ච ඡ පකිණ්ණකානි ච චුද්දස පාපානිව පඤ්චවිසති කල්‍යාණානි ච.

චතුර්විසතිපච්චයෙසු ච පන්තරසපච්චයා සබ්බචිත්තුප්පාද සාධාරණා භොන්ති, ආරම්මණඤ්ච අනන්තරඤ්ච සමනන්තරඤ්ච සහ ජාතො ච අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච නිස්සයො ච උපනිස්සයො ච කම්මඤ්ච ආභාරො ච ඉන්ද්‍රියඤ්ච සම්පයුත්තො ච අත්ථි ච නත්ථි ච විගතො ච අවිගතො ච. න හි කිඤ්චි චිත්තං වා චෙතසිකං වා ආරම්මණෙන චිතා උප්පන්නං නාම අත්ථි. තථා අනන්තරාදීහි ච. අට්ඨපච්චයා කෙසඤ්චි චිත්තුප්පාදානං පච්චයා සාධාරණා භොන්ති, හෙතු ච අධිපති ච පුරෙ ජාතො ච ආසෙවනඤ්ච විපාකො ච ඤානඤ්ච මග්ගො ච විජ්ජයුත්තො ච. තත්ථ හෙතු සහෙතුකචිත්තුප්පාදානං එව සාධාරණා, අධිපති ච සාධිපතිජවනානං එව, පුරෙජාතො ච කෙසඤ්චි චිත්තුප්පාදානං එව, ආසෙවනඤ්ච කුසලාකුසලකිරියජවනානං එව, විපාකො ච විපාකචිත්තුප්පාදානං එව, ඤානඤ්ච මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතු චිත්තුප්පාදානං එව, මග්ගො ච සහෙතුකචිත්තුප්පාදානං එව, විජ්ජයුත්තො ච අරූපලොකෙ චිත්තුප්පාදානං නත්ථි, එකො පච්ඡාජාතො රූපධම්මානං එව විසුංභූතො භොති.

තත්‍රායං දීපනා. සත්ත සබ්බචිත්තිකානි චෙතසිකානි නාම, එස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා එකග්ගතා ජීවිතං මනසිකාරො. තත්ථ චිත්තං අධිපතිජාතිකඤ්ච ආභාරපච්චයො ච ඉන්ද්‍රියපච්චයො ච. එස්සො ආභාරපච්චයො. වෙදනා ඉන්ද්‍රියපච්චයො ච ඤාන පච්චයො ච. චෙතනා කම්මපච්චයො ච ආභාරපච්චයො ච. එකග්ගතා ඉන්ද්‍රියපච්චයො ච ඤාන

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

පච්චයො ච මග්ගපච්චයො ච. ජීවිතං ඉන්ද්‍රියපච්චයො. සෙසා ද්වෙ ධම්මා විසෙසපච්චයා න භොන්ති.

චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ සත්ත සබ්බවිත්තිකානි චෙතසිකානි ලබ්භන්ති, විඤ්ඤාණෙන සද්ධිං අට්ඨ නාමධම්මා භොන්ති. සබ්බෙ තෙ ධම්මා සත්තහි පච්චයෙහි අඤ්ඤාමඤ්ඤස්ස පච්චයා භොන්ති චතුහි මහාසහජාතෙහි ච විජ්ජයුත්තවජ්ජිතෙහි තීහි මජ්ඣිමසහජාතෙහි ච. තෙස්වෙව අට්ඨසු ධම්මෙසු විඤ්ඤාණං සෙසානං සත්තන්තං ධම්මානං ආභාරපච්චයෙන ච ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන ච පච්චයො භොති. එස්සො ආභාරපච්චයෙන, වෙදනා ඉන්ද්‍රියපච්චයමත්තෙන, චෙතනා කම්මපච්චයෙන ච ආභාර පච්චයෙන ච, එකග්ගතා ඉන්ද්‍රියපච්චයමත්තෙන, ජීවිතං සෙසානං සත්තන්තං ධම්මානං ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො භොති. චක්ඛුවත්ථුරූපං පන තෙසං අට්ඨන්තං ධම්මානං ඡහි වත්ථුපුරෙජාතෙහි තස්මිං චක්ඛුවත්ථුමිහි ආපාතමාගතානි පච්චුප්පන්තානි රූපාරම්මණානි තෙසං චතුහි ආරම්මණ පුරෙජාතෙහි, අනන්තරනිරුද්ධං පඤ්චද්වාරාවජ්ජනවිත්තඤ්ච පඤ්චහි අනන්තරෙහි, පුබ්බෙ කතං කුසලකම්මං වා අකුසලකම්මං වා කුසලවිපාකානං වා අකුසලවිපාකානං වා තෙසං නානාක්ඛණිකකම්මපච්චයෙන, කම්ම සහායභූතානි පුරිමභවෙ අවිජ්ජාතණ්ඣපාදානානි ච ඉමස්මිං භවෙ ආවාසපුග්ගලලතභොජනාදයො ච තෙසං අට්ඨන්තං ධම්මානං පකතුපනිස්සයපච්චයෙන පච්චයා භොන්ති. ඉමස්මිං චිත්තෙ හෙතු ච අධිපති ච පච්ඡාජාතො ච ආසෙවනඤ්ච ක්කානඤ්ච මග්ගොවාති ඡපච්චයා න ලබ්භන්ති, අට්ඨාරසපච්චයා ලබ්භන්ති. යථා ච ඉමස්මිං චිත්තෙ, තථා සොතවිඤ්ඤාණාදීසුපි ඡ පච්චයා න ලබ්භන්ති, අට්ඨාරසපච්චයා ලබ්භන්තිති.

පඤ්චවිඤ්ඤාණෙසු පච්චයසට්ඨානානායො නිට්ඨිතො.

අභෙතුක චිත්තුප්පාදෙසු පච්චයසට්ඨානානායො

ඡ පකිණ්ණකානි චෙතසිකානි නාම, විතක්කො විචාරො අධිමොක්ඛො වීරියං පීති ඡන්දො. තත්ථ විතක්කො ක්කානපච්චයො ච මග්ගපච්චයො ච. විචාරො ක්කානපච්චයො. වීරියං අධිපතිජාතිකඤ්ච ඉන්ද්‍රියපච්චයො ච මග්ගපච්චයො ච. පීති ක්කානපච්චයො. ඡන්දො අධිපතිජාතිකො. අධිමොක්ඛො පන විසෙසපච්චයො න භොති.

පඤ්චද්වාරාවජ්ජනවිත්තඤ්ච සම්පට්ඨිජනවිත්තද්වයඤ්ච උපෙක්ඛාසන්තීරණ ද්වයඤ්චාති පඤ්චසු චිත්තෙසු දස චෙතසිකානි ලබ්භන්ති, සත්ත සබ්බ විත්තිකානි ච පකිණ්ණකෙසු විතක්කො ච විචාරො ච අධිමොක්ඛො ච. විඤ්ඤාණෙන සද්ධිං පච්චෙකං එකාදස නාමධම්මා භොන්ති. ඉමෙසු

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

චිත්තෙසු ඝානකිච්චං ලබ්භති. වෙදනා ච එකග්ගතා ච විතක්කො ච විචාරො ච ඝානපච්චයං සාධෙත්ති. පඤ්චද්වාරාවජ්ජනචිත්තං පන කිරියචිත්තං භොති, විපාකපච්චයො නත්ථි. නානාක්ඛණිකකම්මඤ්ච උපනිස්සයට්ඨානෙ තිට්ඨති. විපාකපච්චයෙන සද්ධිං ඡ පච්චයා න ලබ්භන්ති. ඝානපච්චයෙන සද්ධිං අට්ඨාරසපච්චයා ලබ්භන්ති. සෙසෙසු චතුසු විපාකචිත්තෙසු පඤ්ච පච්චයා න ලබ්භන්ති. විපාකපච්චයෙන ච ඝානපච්චයෙන ච සද්ධිං එකුනවිසති පච්චයා ලබ්භන්ති.

සොමනස්සසන්තීරණෙ පීතියා සද්ධිං එකාදසචෙතසිකා යුජ්ජන්ති, මනොද්වාරාවජ්ජනචිත්තෙ ච වීරියෙන සද්ධිං එකාදසාති විඤ්ඤාණෙන සද්ධිං ද්වාදස නාමධම්මා භොන්ති. භසිතුජ්ජාදචිත්තෙ පන පීතියා ච වීරියෙන ච සද්ධිං ද්වාදස චෙතසිකාති යුජ්ජන්ති. විඤ්ඤාණෙන සද්ධිං තෙරස නාමධම්මා භොන්ති. තත්ථ සොමනස්සසන්තීරණෙ ඝානඤ්ඤෙසු පීතිමත්තං අධිකං භොති, පුබ්බෙ උපෙක්ඛාසන්තීරණද්වයෙ විය පඤ්චපච්චයා න ලබ්භන්ති. එකුනවිසතිපච්චයා ලබ්භන්ති. මනොද්වාරා චජ්ජනචිත්තෙ ච වීරියමත්තං අධිකං භොති, තඤ්ච ඉන්ද්‍රියකිච්ච ඝාන කිච්චානිසාධෙති. අධිපතිකිච්චඤ්ච මග්ගකිච්චඤ්ච න සාධෙති. කිරිය චිත්තත්තාවිපාකපච්චයො ච නත්ථි. පුබ්බෙ පඤ්චද්වාරාවජ්ජනචිත්තෙ විය විපාක පච්චයෙන සද්ධිං ඡ පච්චයා න ලබ්භන්ති. ඝානපච්චයෙන සද්ධිං අට්ඨාරස පච්චයා ලබ්භන්ති. භසිතුජ්ජාදචිත්තෙපි කිරියචිත්තත්තා විපාකපච්චයො නත්ථි, ජචනචිත්තත්තා පන ආසෙවනං අත්ථි, විපාකපච්චයෙන සද්ධිං පඤ්ච පච්චයා න ලබ්භන්ති. ආසෙවනපච්චයෙන සද්ධිං එකුනවිසති පච්චයා ලබ්භන්ති.

අහෙතුකචිත්තජ්ජාදෙසු පච්චයසට්ඨානානායො නිට්ඨිතො.

අකුසලචිත්තජ්ජාදෙසු පච්චයසට්ඨානානායො

ද්වාදස අකුසලචිත්තානි, ද්වෙ මොහමුලිකානි අට්ඨ ලොභ මුලිකානි ද්වෙ දොසමුලිකානි. චුද්දස පාපචෙතසිකානි නාම මොහො අභිරිකං අනොත්තප්පං උද්ධච්චන්ති ඉදං මොහචතුක්කං නාම. ලොභො දිට්ඨි මානොති ඉදං ලොභතික්කං නාම. දොසො ඉස්සා මච්ඡරියං කුක්කුච්චන්ති ඉදං දොසචතුක්කං නාම. ටීනං මිද්ධං විචිකිච්ඡාති ඉදං විසුං තික්කං නාම.

තත්ථ ලොභො දොසො මොහොති තයො මූලධම්මා හෙතුපච්චයා, දිට්ඨි මග්ගපච්චයො, සෙසා දසධම්මා විසෙසපච්චයා න භොන්ති.

තත්ථ ද්වෙ මොහමුලිකානි නාම විචිකිච්ඡාසම්පයුත්තචිත්තං උද්ධච්ච සම්පයුත්තචිත්තං. තත්ථ විචිකිච්ඡාසම්පයුත්තචිත්තෙ පන්තරස චෙතසිකානි

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

උප්පජ්ජන්ති සත්ත සබ්බවිත්තිකානි ච විතක්කො විචාරො වීරියන්ති තිණි පකිණ්ණකානි ච පාපචෙතසිකෙසු මොහවතුක්කඤ්ච විචිකිච්ඡා වාති, චිත්තෙන සද්ධිං සොළස නාමධම්මා භොන්ති. ඉමස්මිං චිත්තෙ හෙතු පච්චයොපි මග්ගපච්චයොපි ලබ්භන්ති. තත්ථ මොහො හෙතුපච්චයො, විතක්කො ච වීරියඤ්ච මග්ගපච්චයො, එකග්ගතා පන විචිකිච්ඡාය දුට්ඨත්තා ඉමස්මිං චිත්තෙ ඉන්ද්‍රියකිච්චඤ්ච මග්ගකිච්චඤ්ච න සාධෙති, ඤානකිච්චමත්තං සාධෙති. අධිපති ච පච්ඡාජාතො විපාකො වාති තයො පච්චයාන ලබ්භන්ති, සෙසා එකච්ඡතිපච්චයා ලබ්භන්ති. උද්ධච්චසම්පයුත්තචිත්තෙපි විචිකිච්ඡං පහාය අධිමොක්ඛෙන සද්ධිං පන්නරසෙව චෙතසිකානි, සොළසෙව නාමධම්මා භොන්ති. ඉමස්මිං චිත්තෙ එකග්ගතා ඉන්ද්‍රිය කිච්චඤ්ච ඤානකිච්චඤ්ච මග්ගකිච්චඤ්ච සාධෙති, තයො පච්චයා න ලබ්භන්ති, එකච්ඡති පච්චයා ලබ්භන්ති.

අට්ඨසු ලොහමූලිකචිත්තෙසු පන සත්ත සබ්බවිත්තිකානි ච ඡ පකිණ්ණකානි ච පාපෙසු මොහවතුක්කඤ්ච ලොහතික්කඤ්ච ටීනමිද්ධඤ්චාති ද්වාවිසති චෙතසිකානි උප්පජ්ජන්ති. තෙසු ලොහො ච මොහොවාති ද්වෙ මූලානි හෙතුපච්චයො. ඡන්දො ච චිත්තඤ්ච වීරියඤ්චාති තයො අධිපතිජාතිකා කදාචි අධිපතිකිච්චං සාධෙත්ති, ආරම්මණාධිපතිපි එත්ථ ලබ්භති. චෙතනා කම්මපච්චයො. තයො ආභාරා ආභාරපච්චයො. චිත්තඤ්ච වෙදනා ච එකග්ගතා ච ජීවිතඤ්ච වීරියඤ්චාති පඤ්ච ඉන්ද්‍රියධම්මා ඉන්ද්‍රියපච්චයො. විතක්කො ච විචාරො ච පිති ච වෙදනා ච එකග්ගතාවාති පඤ්ච ඤානභිගානි ඤානපච්චයො. විතක්කො ච එකග්ගතා ච දිට්ඨි ච වීරියඤ්චාති චත්තාරි මග්ගභිගානි මග්ගපච්චයො. පච්ඡාජාතො ච විපාකො වාති ද්වෙ පච්චයා න ලබ්භන්ති. සෙසා ද්වාවිසති පච්චයා ලබ්භන්ති.

ද්විසු දොසමූලිකචිත්තෙසු පිතිඤ්ච ලොහතික්කඤ්ච පහාය දොසවතුක්කෙන සද්ධිං ද්වාවිසති එව චෙතසිකානි, දොසො ච මොහො ච ද්වෙ මූලානි, තයො අධිපති ජාතිකා, තයො ආභාරා, පඤ්ච ඉන්ද්‍රියානි, චත්තාරි ඤානභිගානි, තිණි මග්ගභිගානි. එත්ථාපි ද්වෙ පච්චයා න ලබ්භන්ති, ද්වාවිසති පච්චයා ලබ්භන්ති.

අකුසලචිත්තූප්පාදෙසු පච්චයසට්ඨානානායො නිට්ඨිතො.

චිත්තූප්පාදෙසු පච්චයසට්ඨානානායො

එකනවුති සොහණචිත්තානි නාම, චතුර්විසති කාම සොහණචිත්තානි පන්නරස රූපචිත්තානි ද්වාදස අරූපචිත්තානි චත්තාරිස ලොකුත්තරචිත්තානි.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාඨ

තත්ථ චතුර්විසති කාමසොහණ චිත්තානි නාම අට්ඨ කාමකුසලචිත්තානි අට්ඨ කාමසොහණවිපාක චිත්තානි අට්ඨ කාමසොහණකිරියචිත්තානි.

පඤ්ච වීසති කල්‍යාණවෛතසිකානි නාම, අලොභො අදොසො අමොහොවෙති තීණි කල්‍යාණමූලිකානි ච සද්ධා ච සති ච හිරි ච ඔත්තප්පඤ්ච තත්ත්වකම්මත්තතා ච කායපස්සද්ධි ච චිත්ත පස්සද්ධි ච කායලභ්‍යතා ච චිත්තලභ්‍යතා ච කායමුද්‍යතා ච චිත්ත මුද්‍යතා ච කායකම්මඤ්ඤතා ච චිත්ත කම්මඤ්ඤතා ච කායපාගුඤ්ඤතා ච චිත්තපාගුඤ්ඤතා ච කායුප්පකතා ච චිත්තූප්පකතා ච සම්මාචාචා සම්මාකම්මන්තො සම්මාආජීවොති තිස්සො වීරතියො ච කරුණා මුදිතාති ද්වෙ අප්පමඤ්ඤායො ච.

තත්ථ තීණි කල්‍යාණමූලානි හෙතුපච්චයො, අමොහො පන අධිපතිපච්චයෙ විමංසාධිපතිනාම, ඉන්ද්‍රියපච්චයෙ පඤ්ඤන්ද්‍රියං නාම, මග්ගපච්චයෙ සම්මාදිට්ඨි නාම. සද්ධා ඉන්ද්‍රියපච්චයෙ සද්ධින්ද්‍රියං නාම. සති ඉන්ද්‍රියපච්චයෙ සතින්ද්‍රියං නාම, මග්ගපච්චයෙ සම්මාසති නාම. තිස්සො වීරතියො මග්ගපච්චයො, සෙසා සත්තරස ධම්මා විසෙසපච්චයා න භොන්ති.

අට්ඨසු කාමකුසලචිත්තෙසු අට්ඨතිංස වෛතසිකානි සඨගය්හන්ති, සත්ත සබ්බචිත්තිකානි ඡ පකිණ්ණකානි පඤ්චවීසති කල්‍යාණානි. තෙසු ච පිති චතුසු සොමනස්සිකෙසු ඵල, අමොහො චතුසු ඤාණසම්පයුත්තෙසු ඵල, තිස්සො වීරතියො සික්ඛාපදසීලපුරණ කාලෙ ඵල, ද්වෙ අප්පමඤ්ඤායො සත්තෙසු කාරුඤ්ඤමොදනාකාරෙසු ඵලාති. ඉමෙසුපි අට්ඨසු චිත්තෙසු ද්වෙ චා තීණි චා කල්‍යාණමූලානි හෙතුපච්චයො, ඡන්දො ච චිත්තඤ්ච වීරියඤ්ච විමංසාචාති චතුසු අධිපතිජාතිකෙසු එකමෙකොව කදාපි අධිපතිපච්චයො. වෛතනා කම්මපච්චයො. තයො ආහාරා ආහාරපච්චයො. චිත්තඤ්ච වෛදනා ච එකග්ගතා ච ජීවිතඤ්ච සද්ධා ච සති ච වීරියඤ්ච පඤ්ඤාචාති අට්ඨ ඉන්ද්‍රියානි ඉන්ද්‍රියපච්චයො. විතක්කො ච විචාරො ච පිති ච වෛදනා ච එකග්ගතාචාති පඤ්චකුමානඨගානි කුමානපච්චයො. පඤ්ඤා ච විතක්කො ච තිස්සො වීරතියො ච සති ච වීරියඤ්ච එකග්ගතාචාති අට්ඨ මග්ගඨගානි මග්ගපච්චයො. ඉමෙසුපි අට්ඨසු චිත්තෙසු පච්ඡාජානො ච විපාකොචාති ද්වෙ පච්චයා න ලබ්භන්ති, සෙසා ද්වාච්ඡතිපච්චයා ලබ්භන්ති.

අට්ඨසු කාමසොහණකිරියචිත්තෙසු තිස්සො වීරතියො න ලබ්භන්ති, කුසලෙසු විය ද්වෙ පච්චයා න ලබ්භන්ති, ද්වාච්ඡති පච්චයා ලබ්භන්ති.

අට්ඨසු කාමසොහණවිපාකෙසු තිස්සො වීරතියො ච ද්වෙ අප්පමඤ්ඤායො ච න ලබ්භන්ති. අධිපතිපච්චයො ච පච්ඡාජානො ච ආසෙවනඤ්චාති තයො පච්චයා න ලබ්භන්ති, එකච්ඡති පච්චයා ලබ්භන්ති.

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

උපරි රූපාරූපලෝකත්තරචිත්තෙසුපි ද්වාවිසතිපච්චයතො අතිරෙකං නත්ථි. තස්මා චතුසු ඤාණසම්පයුත්තකාමකුසල චිත්තෙසු විය ඉමෙසු පච්චයසට්ඨා වෙදිතබ්බා.

එවං සත්තෙ කස්මා තානි චිත්තානි කාමචිත්තතො මහන්ත තරානි ච පණිතතරානි ච භොන්තිති. ආසෙවනමහන්තත්තා. තානි හි චිත්තානි භාවනාකම්මවිසෙසෙහි සිද්ධානි භොන්ති, තස්මා තෙසු ආසෙවනපච්චයො මහන්තො භොති. ආසෙවන මහන්තත්තා ච ඉන්ද්‍රියපච්චයොපි ඤානපච්චයොපි මග්ගපච්චයොපි අඤ්ඤෙහි වා තෙසං පච්චයා මහන්තා භොන්ති. පච්චයානං උපරුපරි මහන්තත්තා තානි චිත්තානි උපරුපරි ච කාමචිත්තතො මහන්තතරානි ච පණිතතරානි ච භොන්තිති.

චිත්තූප්පාදෙසු පච්චයසට්ඨානායො නිට්ඨිතො.

රූපකලාපෙසු පච්චයසට්ඨානායො

රූපකලාපෙසු පච්චයසට්ඨානායො වුච්චතෙ. අට්ඨවිසති රූපානි නාම, චත්තාරි මහාභූතානි පථවී ආපො තෙජො වායො. පඤ්ච පසාදරූපානි චක්ඛු සොතං ඝාතං ජීත්භ කායො. පඤ්ච ගොචරරූපානි රූපං සද්දො ගන්ධො රසො ඵොට්ඨබ්බං. තත්ථ ඵොට්ඨබ්බං තිවිධං පථවීඵොට්ඨබ්බං තෙජොඵොට්ඨබ්බං වායොඵොට්ඨබ්බං. ද්වෙ භාවරූපානි ඉත්ථිභාවරූපං පුම්භාවරූපං. එකං ජීවිතරූපං, එකං හදයරූපං. එකං ආහාරරූපං. එකං ආකාසධාතුරූපං. ද්වෙ විඤ්ඤත්තිරූපානි කායවිඤ්ඤත්තිරූපං වචිවිඤ්ඤත්ති රූපං. තිණි විකාරරූපානි ලුහුතා මුදුතා කම්මඤ්ඤා. චත්තාරි ලක්ඛණරූපානි උපවයො සත්තති ජරතා අනිච්චතා.

තත්ථ ඡ රූපධම්මා රූපධම්මානං පච්චයා භොන්ති චත්තාරි මහාභූතානි ච ජීවිතරූපඤ්ච ආහාරරූපඤ්ච. තත්ථ චත්තාරි මහා භූතානි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පඤ්චහි පච්චයෙහි පච්චයා භොන්ති සහජාතෙන ච අඤ්ඤමඤ්ඤෙන ච නිස්සයෙන ච අත්ථියා ච අවිගතෙනව. සහජාතානං උපාදාරූපානං අඤ්ඤමඤ්ඤවජ්ජිතෙහි චතුහි පච්චයෙහි පච්චයා භොන්ති. ජීවිතරූපං සහජාතානං කම්මජරූපානං ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො. ආහාරරූපං සහජාතානඤ්ච අසහජාතානඤ්ච සබ්බෙසං අජ්ඣත්තරූපධම්මානං ආහාරපච්චයෙන පච්චයො.

තත්ථෙව තෙරස රූපධම්මා නාමධම්මානං විසෙසපච්චයා භොන්ති, පඤ්චපසාදරූපානි ච සත්ත ගොචරරූපානි ච හදයචත්ථුරූපඤ්ච. තත්ථ පඤ්ච පසාදරූපානි පඤ්චන්තං විඤ්ඤාණධාතුනං මාතරො විය පුත්තකානං

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

වත්ථුපුරෙජාතෙන ච වත්ථුපුරෙජාතින්ද්‍රියෙන ච වත්ථු පුරෙජාතවිජ්ජයුත්තෙන ච පච්චයා භොන්ති. සත්ත ගොවරරූපානි පඤ්චන්තං විඤ්ඤාණධාතුනං තිස්සන්තං මනොධාතුනඤ්ච පිතරො විය පුත්තකානං ආරම්මණපුරෙජාතෙන පච්චයා භොන්ති. හදයවත්ථුරූපං ද්වින්තං මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතුනං රුක්ඛො විය රුක්ඛදෙවතානං යථාරහං පටිසන්ධික්ඛණෙ සහජාතනිස්සයෙන පවත්තිකාලෙ වත්ථුපුරෙජාතෙන ච වත්ථුපුරෙජාතවිජ්ජයුත්තෙන ච පච්චයො භොති.

තෙව්සති රූපකලාපා. තත්ථ එකාය රජ්ජයා ඛන්ධිතානං කෙසානං කෙසකලාපො විය තිණානං තිණකලාපො විය එකෙන ජාතිරූපෙන ඛන්ධිතානං රූපධම්මානං කලාපො පරිපිණ්ඩිරූප කලාපො නාම.

තත්ථ වත්තාරි මහාභූතානි වණ්ණො ගන්ධො රසො ඔජාති ඉමෙ අට්ඨ ධම්මා එකො සබ්බමූලකලාපො නාම, සබ්බමූලට්ඨකන්ති ච වුච්චති.

නව කම්මජරූපකලාපා, – ජීවිතනවකං වත්ථුදසකං කාය දසකං ඉත්ථිභාවදසකං පුම්භාවදසකං චක්ඛුදසකං සොතදසකං සානදසකං ජිත්භදසකං. තත්ථ සබ්බමූලට්ඨකමෙවජීවිතරූපෙන සහ ජීවිතනවකං නාම. එතදෙව කම්මජකලාපෙසු මූලනවකං භොති. මූලනවකමෙව යථාක්කමං හදයවත්ථුරූපාදීහි අට්ඨරූපෙහි සහ වත්ථුදසකාදීහි අට්ඨදසකානි භවති. තත්ථ ජීවිතනවකඤ්ච කායදසකඤ්ච භාවදසකානිවාති වත්තාරො කලාපා සකල කායෙ පවත්තන්ති. තත්ථ ජීවිතනවකන්ති පාවකග්ගි ච කායග්ගි ච වුච්චති. පාවකග්ගි නාම පාවකතෙජො කොට්ඨාසො, සො ආමාසයෙ පවත්තිත්වා අසිතපීතබ්බසායිතානි පරිපාචෙති. කායග්ගි නාම සකලකායබ්‍යාපකො උස්මාතෙජො කොට්ඨාසො, සො සකල කායෙ පවත්තිත්වා පිත්තසෙම්භලොහිතානි අපුත්ති විජ්ජසන්නානි කරොති. තෙසං ද්වින්තං විසමවුත්තියා සති සත්තා බහ්වාබාධා භොන්ති, සමවුත්තියා සති අප්පාබාධා. තදුභයං ජීවිතනවකං සත්තානං ආයුං සම්පාදෙති. වණ්ණං සම්පාදෙති. කායදසකං සකලකායෙ සුඛසම්ඵස්ස දුක්ඛසම්ඵස්සානි සම්පාදෙති. භාව දසකානි ඉත්ථිනං සබ්බෙ ඉත්ථාකාරෙ සම්පාදෙති. පුරිසානං සබ්බෙ පුරිසාකාරෙ සම්පාදෙති. සෙසානි වත්ථුදසකාදීහි පඤ්චදසකානි පදෙසදසකානි නාම. තත්ථ වත්ථුදසකං හදයකොසබ්භන්තරෙ පවත්තිත්වා සත්තානං නානාපකාරානි සුවත්තිතදුවත්තිතානි සම්පාදෙති. චක්ඛුදසකාදීහි වත්තාරි දසකානි චක්ඛුගුල කණ්ණබ්බිල නාසබ්බිල ජිත්භතලෙසු පවත්තිත්වා දස්සන සවන සායන සායනානි සම්පාදෙති.

අට්ඨ විත්තජරූපකලාපා, සබ්බමූලට්ඨකං සද්දනවකං කාය විඤ්ඤත්තිනවකං සද්දවච්චිඤ්ඤත්තිදසකන්ති වත්තාරො මූලකලාපා ච

පටියානුද්දෙස දීපනිපාය

තෙයෙව ලහුතා මුදුතා කම්මඤ්ඤතාසංඛ්ඛාතෙහි තිහි විකාර රූපෙහි සහ වත්තාරො සවිකාරකලාපා ව.

තත්ථ සරීරධාතුනං විසමජ්ජවත්තිකාලෙ ගිලානස්ස මූල කලාපානි එව පවත්තන්ති. තදා හි තස්ස සරීරරූපානි ගරුනි වා උද්ධානි වා අකම්මඤ්ඤානි වා හොත්ති, යථාරූපි ඉරියපථංපි පවත්තෙතුං අභිග පච්චඩ්ඛානිපි වාලෙතුං වචනංපි කටෙතුං දුක්ඛො හොති. සරීරධාතුනං සමජ්ජවත්තිකාලෙ පන අගිලානස්ස ගරුඋද්ධාදීනං සරීරදොසානං අභාවතො සවිකාරා පවත්තන්ති. තෙසු ච විත්තභිගවසෙන කායභිග වලනෙ ද්වෙ කායවිඤ්ඤත්තිකලාපා පවත්තන්ති. විත්තවසෙනෙව මුඛතො වචනසද්දජ්ජවත්තිකාලෙ ද්වෙ වචිවිඤ්ඤත්තිකලාපා, විත්තවසෙනෙව අක්ඛරවණ්ණරහිතානං භසනරොදනාදීනං අවචනසද්දානං මුඛතො පවත්තිකාලෙ ද්වෙ සද්දකලාපා, සෙසකාලෙසු ද්වෙ ආදි කලාපා පවත්තන්ති.

වත්තාරො උතුජරූපකලාපා, සබ්බමූලට්ඨකං සද්දනවකන්ති ද්වෙ මූලකලාපා ච ද්වෙ සවිකාරකලාපා ව. තත්ථ අයං කායො යාවජීවං ඉරියාපථසොතං අනුගච්ඡන්තො යාපෙති, තස්මා ඉරියාපථනානන්තං පටිච්ච ඉමස්මිං කායෙ ඛණෙ ඛණෙ ධාතුනං සමජ්ජවත්තිවිසමජ්ජවත්තියො පඤ්ඤායන්ති. තථා උතුනානන්තං පටිච්ච ආභාරනානන්තං පටිච්ච වාතාතපසජ්ඣස්සනානන්තං පටිච්ච කායභිග පරිහාරනානන්තං පටිච්ච අත්තුපක්කමපරූපක්කමනානන්තං පටිච්ච. තත්ථ විසමජ්ජවත්තිකාලෙ ද්වෙ මූලකලාපා එව පවත්තන්ති, සමජ්ජවත්තිකාලෙ ද්වෙ සවිකාරා. තෙසු ච ද්වෙ සද්දකලාපා විත්තජ්ජද්දතො පරම්පරසද්දෙසු ච අඤ්ඤෙසු ලොකෙ නානජ්ජකාරසද්දෙසු ච පවත්තන්ති.

ද්වෙ ආභාරජරූපකලාපා, – සබ්බමූලට්ඨකං සවිකාරන්ති. ඉමෙ ද්වෙ කලාපා සජ්ජායෙන වා අසජ්ජායෙන වා ආභාරෙන ජාතානං සමරූපවිසමරූපානං වසෙන වෙදිතබ්බා.

ආකාසධාතු ච ලක්ඛණරූපානිවානි පඤ්චරූපානි කලාප මුත්තානි හොත්ති. තෙසු ආකාසධාතු කලාපානං අන්තරා පරිච්ඡෙද මත්තත්තා කලාපමුත්තා හොති. ලක්ඛණරූපානි සංඛිඛතභූතානං රූප කලාපානං සංඛිඛතභාවජානනත්ථාය ලක්ඛණමත්තත්තා කලාප මුත්තානි.

ඉමෙ තෙවීසති කලාපා අජ්ඣත්තසන්තානෙ ලබ්භන්ති. බහිද්ධා සන්තානෙ පන ද්වෙ උතුජමූලකලාපා එව ලබ්භන්ති. තත්ථ ද්වෙ රූප සන්තානානි අජ්ඣත්තසන්තානඤ්ච බහිද්ධාසන්තානඤ්ච. තත්ථ අජ්ඣත්තසන්තානං නාම සත්තසන්තානං වූච්චති. බහිද්ධාසන්තානං නාම පථවිපබ්බතනදීසමුද්ද

පටියානුද්දෙස දීපනීපාඨ

රුක්ඛතිණාදීනි වුවුවති. තත්ථ අජ්ඣන්තසන්තානෙ අට්ඨවිසති රූපානි තෙවිසති රූපකලාපානි ලබ්භන්ති.

තත්ථ පටිසන්ධිනාමධම්මා පටිසන්ධික්ඛණේ කම්මජරූපකලාපානං ඡධා පච්චයා භොන්ති චතුහි මහාසහජාතෙහි ච විපාකෙන ච විජ්ජයුත්තෙන ච. හදයවත්ථුරූපස්ස පන අඤ්ඤමඤ්ඤෙන සහ සත්තධා පච්චයා භොන්ති. තෙස්වෙව නාමධම්මෙසු හෙතුධම්මා හෙතුභාවෙන, චෙතනා කම්මභාවෙන, ආහාරධම්මා ආහාරභාවෙන, ඉන්ද්‍රිය ධම්මා ඉන්ද්‍රියභාවෙන, ඤානධම්මා ඤානභාවෙන, මග්ගධම්මා මග්ගභාවෙනාති යථාරහං ඡධා පච්චයා භොන්ති. අතීතානි පන කුසලාකුසලකම්මානි එකධාව පච්චයා භොන්ති කම්මපච්චයෙන, පයමහවඩ්ඛාදිකා පච්ඡාජාතා පචත්තනාමධම්මා පුරෙජාතානං කම්මජරූප කලාපානං එකධා පච්චයා භොන්ති පච්ඡාජාතෙන. එත්ථ ච පච්ඡාජාත වචනෙන චත්තාරො පච්ඡාජාතජාතිකා පච්චයා ගහිතා භොන්ති. අතීතානි ච කම්මානි එකධාව පච්චයා භොන්ති. එවං නාමධම්මා කම්මජරූපකලාපානං යථාරහං වුද්දසහි පච්චයෙහි පච්චයා භොන්ති. ඉධ දසපච්චයා න ලබ්භන්ති ආරම්මණඤ්ච අධිපති ච අනන්තරඤ්ච සමනන්තරඤ්ච උපනිස්සයො ච පුරෙජාතො ච ආසෙවනඤ්ච සම්පයුත්තො ච නත්ථි ච විගතො ච.

පචත්තිකාලෙ රූපජනකා නාමධම්මා අත්තනා සහජාතානං චිත්තජරූපකලාපානං පඤ්චධා පච්චයා භොන්ති චතුහි මහාසහ ජාතෙහි ච විජ්ජයුත්තෙන ච. තෙස්වෙව නාමධම්මෙසු හෙතුධම්මා හෙතුභාවෙන, අධිපතිධම්මා අධිපතිභාවෙන, චෙතනා කම්මභාවෙන, විපාකධම්මා විපාකභාවෙන, ආහාරධම්මා ආහාර භාවෙන, ඉන්ද්‍රියධම්මා ඉන්ද්‍රියභාවෙන, ඤානධම්මා ඤානභාවෙන, මග්ගධම්මා මග්ගභාවෙනාති යථාරහං අට්ඨධා පච්චයා භොන්ති. පච්ඡාජාතා සබ්බෙ නාමධම්මා පුරෙජාතානං චිත්තජරූපකලාපානං එකධා පච්චයා භොන්ති පච්ඡාජාතෙන. එවං නාමධම්මා චිත්තජරූප කලාපානං යථාරහං වුද්දසහි පච්චයෙහි පච්චයා භොන්ති. ඉධපි දස පච්චයා න ලබ්භන්ති ආරම්මණඤ්ච අනන්තරඤ්ච සමනන්තරඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච උපනිස්සයො ච පුරෙජාතො ච ආසෙවනඤ්ච සම්පයුත්තො ච නත්ථි ච විගතො ච.

පටිසන්ධිචිත්තස්ස ධීතිකාලතො පටියාය පචත්තිකාලෙ සබ්බෙපි නාමධම්මා සබ්බෙසං උතුජරූපකලාපානඤ්ච ආහාරජරූප කලාපානඤ්ච එකධා පච්චයා භොන්ති පච්ඡාජාතවසෙන. එත්ථපි පච්ඡාජාතවචනෙන චත්තාරො පච්ඡාජාතජාතිකා ගහිතා භොන්ති, සෙසා වීසති පච්චයා න ලබ්භන්ති.

සබ්බෙසු පන තෙවිසතියා රූපකලාපෙසුවත්තාරොමහා භූතා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පඤ්චධා පච්චයා භොන්ති චතුහි මහාසහ ජාතෙහි ච

පටියානුද්දේස දීපනිපාය

අඤ්ඤමඤ්ඤෙන ච, සහජාතානං උපාදාරූපානං චතුර්ධා පච්චයා හොන්ති චතුර්ථි මහාසහජාතෙහි. ආහාරරූපං සහජාතානඤ්ච අසහජාතානඤ්ච සබ්බෙසං අජ්ඣක්ඛරූපකලාපානං ආහාර පච්චයෙන පච්චයො හොති. නවසු කම්මජරූපකලාපෙසු ජීවිතරූපං සහජාතානමෙව රූපානං ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො හොති. එවං අජ්ඣක්ඛරූපධම්මා අජ්ඣක්ඛරූපධම්මානං සත්තධා පච්චයා හොන්ති. බහිද්ධා රූපධම්මා පන බහිද්ධාභූතානං ද්විත්තං උතුජරූපකලාපානං පඤ්චධා පච්චයා හොන්තිති.

රූපකලාපෙසු පච්චයසට්ඨානානායො නිට්ඨිතො.

එත්ථ ච පටියානසද්දේස අත්ථො චත්තබ්බො. පධානං යානන්ති පටියානං. තත්ථ පධානන්ති පමුඛං, යානන්ති පච්චයො, පමුඛපච්චයො මුඛපච්චයො එකන්තපච්චයොති චූත්තං හොති. සො ච එකන්ත පච්චයො එකන්තපච්චයුප්පන්නං පටිච්ච චත්තබ්බො.

දුට්ඨඤ්ඤි පච්චයුප්පන්නං මුඛපච්චයුප්පන්නං නිස්සන්දපච්චයුප්පන්නන්ති. තත්ථ මුඛපච්චයුප්පන්නං නාම මූලපච්චයුප්පන්නං, නිස්සන්දපච්චයුප්පන්නං නාම පරම්පර පච්චයුප්පන්නං. තත්ථ මූලපච්චයුප්පන්නමෙව එකන්තපච්චයුප්පන්නං නාම. තඤ්ඤි අත්තනො පච්චයෙ සති එකන්තෙන උප්පජ්ජති යෙව, නො නුප්පජ්ජති. පරම්පරපච්චයුප්පන්නං පන අනෙකන්තපච්චයුප්පන්නංනාම, තඤ්ඤි තස්මිං පච්චයෙ සතිපි උප්පජ්ජති වා, න වා උප්පජ්ජති. තත්ථ එකන්තපච්චයුප්පන්නං පටිච්ච සො පච්චයො එකන්තපච්චයො නාම. සො එව ඉමස්මිං මහාපකරණෙ චූත්තො. තතො එව අයං චතුර්විසතිපච්චයගණො ච ඉමං මහා පකරණඤ්ච පටියානන්ති චූච්චති.

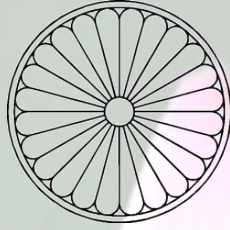
තත්ථ එකස්ස පුරිසස්ස ධනධඤ්ඤත්ථාය ලොහො උප්පජ්ජති. සො ලොහවසෙන උට්ඨාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා එකස්මිං පදෙසෙ බෙන්තානි කරොති, චත්ථුනි කරොති, උය්‍යානානි කරොති. තෙසු සම්පජ්ජමානෙසු සො පුරිසො බහුනි ධනධඤ්ඤානි ලභිත්වා අත්තනා ච පරිභුඤ්ජති, පුත්තදාරෙ ච පොසෙති, පුඤ්ඤානි ච කරොති, පුඤ්ඤඵලානි ච ආයති. පච්චනුභවිස්සති. තත්ථ ලොහසහ ජාතානි නාමරූපානි මුඛපච්චයුප්පන්නානි නාම. තතො පරං යාව ආයතිං භවෙසු පුඤ්ඤඵලානි පච්චනුහොති, තාව උප්පන්නානි පරම්පරඵලානි තස්ස ලොහස්ස නිස්සන්දපච්චයුප්පන්නානි නාම. තෙසු ද්විසු පච්චයුප්පන්නෙසු මුඛපච්චයුප්පන්නමෙව පටියානෙ චූත්තං. නිස්සන්දපච්චයුප්පන්නං පන සුත්තන්තනයෙන කට්ඨෙතබ්බං. තත්ථ සුත්තන්තනයො නාම ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජතිති එවරූපො පච්චයනායො. අපි ච ලොහො දොසො මොහොති තයො ධම්මා සකලස්ස සත්තලොකස්සපි සඬ්ඛාරලොකස්සපි ඕකාස ලොකස්සපි විපත්තියා මූලට්ඨෙන හෙතු නාම.

පටියානුද්දෙස දීපනීපාඨ

අලොහො අදොසො අමොහොති තයො ධම්මා සම්පත්තියා මූලට්ඨෙන හෙතුනාමාති කට්ඨකම්බං. එස නයො සබ්බෙසු පටියානපච්චයෙසු යථාරහං වෙදිතම්බො. එවඤ්ච සති ලොකෙ සබ්බා ලොකප්පවත්තියො ඉමෙසං චතුච්ඡිසති යා පච්චයානං මුඛා පච්චයුප්පන්නෙන සද්ධිං නිස්සන්දපච්චයුප්පන්නා එව භොන්තිති වෙදිතම්බොති.

එත්තාවතා පච්චයානං අත්ථදීපනා පච්චයානං සභාගසඬ්ඨගහො පච්චයානං සට්ඨානානායොති තිහි කණ්ඩෙහි පරිච්ඡින්නා පටියානුද්දෙස දීපනී නිට්ඨිතා භොති.

මුම්මරට්ඨෙ මංච්චානගරෙ ලෙඩ්තිඅරඤ්ඤවිහාරවාසිනා මහා ථෙරෙන කතායං පච්චයුද්දෙසදීපනී.

සබ්බදාතං ධම්ම දාතං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතීං ධම්ම රතීං ජිනාති
තණ්හාක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං ධුත්ථිච්ඡන්දයං;
ධම්මං ධුත්ථස්සරං නික්ඛු - සද්ධම්මා හ පරිනායති.

(ධම්මපදය නික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පතොසො සුගතප්පසන්ථො,
තරණීච සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීනි අමස්සනීයෙතා,
රසො රසානං පරමො තිලොක්ක.

මහාගඳො මච්චුපරා පහානො,
සබ්බිනිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බන්ති දානෙත ච කප්පරුක්ඛො,
චිත්තමණී අද්දසටොච ධම්මො.

ධම්මං විනා තන්ති ජිනාච මානා,
තමෙව තාණං සරණං පනිට්ඨා;
තස්මා හි තො කිච්චමඤ්ඤප්පනාය,
සුඤ්ඤාච ධාරෙච වරාච ධම්මෙ.

(භස්වාහිනී)

චිරං නිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම උත්තම පිණිසයි.....